

“Je hebt vrienden daar, je hebt mensen die je kent, die zie je onder andere op de atletiek club. Na een training praat je nog wat na en doe je misschien nog een drankje en dat, dat maakt het bindend.”

Sporten in een veranderende samenleving

Een kwalitatief onderzoek naar de betekenissen die sporters geven aan binding met een sportvereniging en de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op deze betekenissen.

Colofon

Dolf van Sommeren
Studentnummer 3637999

*Masterthesis Sportbeleid en Sportmanagement
Universiteit Utrecht, Departement Bestuurs- en Organiseringswetenschap (USBO)*

Afstudeerbegeleider

Drs. M. G. (Michel) van Slobbe
m.g.vanslobbe@uu.nl
+31 30 253 91 35

Tweede lezer

Drs. N. (Noortje) van Amsterdam
n.vanamsterdam@uu.nl
+31 30 253 74 59

Begeleiders vanuit NOC*NSF

Drs. H. (Hein) Veerman
hein.veerman@nocnsf.nl
+31 6 227 45 116

Drs. A. M. (Lieke) Vloet
lieke.vloet@nocnsf.nl
+31 6 227 23 179

Contactgegevens

Dolf van Sommeren
dolfvansommeren@icloud.com
+31 6 505 54 752

Utrecht, 1 juli 2013

© Dit werk is auteursrechtelijk beschermd

Voorwoord

Met het inleveren van dit verslag komt het einde van het afstudeertraject in zicht. Het onderzoek waar ik in het afgelopen halfjaar druk doende mee ben geweest.

Met het inleveren van dit verslag komt niet alleen het einde van het afstudeeronderzoek in zicht, ook duurt het niet lang meer voordat het einde van de masteropleiding Sportbeleid en Sportmanagement zich aandient. De opleiding waar ik twee jaar geleden 'eindelijk' mee kon starten en waar ik nu, twee jaar verder en heel wat wijzer, met een goed gevoel op terugkijk. Verder laat ook het einde van de stageperiode bij NOC*NSF en DSP-groep niet lang meer op zich wachten. Na twee mooie jaren in 'Papendal' weet ik nu ook hoe het er achter de schermen van de Nederlandse sport aan toe gaat. Ook heb in de keuken mogen kijken van DSP-groep, waar ik met veel plezier mee heb gewerkt aan het onderzoek naar excessen in het voetbal.

Nu het einde van een mooie een leerzame periode zich aandient wil ik een aantal mensen bedanken. Allereerst Michel van Slobbe, zijn betrokkenheid, kritische blik en feedback hebben een belangrijk aandeel gehad in de totstandkoming van dit verslag. Ook wil ik Lieke Vloet bedanken voor begeleiding, feedback en tips die ik van haar in de afgelopen twee jaar heb gekregen tijdens de stage bij NOC*NSF. Mijn dank gaat ook uit naar Hein Veerman, degene die mij, net als Lieke, vanuit NOC*NSF heeft begeleid tijdens het afstudeeronderzoek. Verder wil ik ook Paul Duijvestijn bedanken voor de begeleiding vanuit DSP-groep. Ook dank aan Inge Claringbould, opleidingscoördinator van 'ons' leerjaar, voor de goede zorgen. Verder wil ik natuurlijk ook mijn ouders, broer en vrienden bedanken voor het tonen van interesse, de onvoorwaardelijke steun en het bieden van wat afleiding.

Dolf van Sommeren

Juli 2013

Samenvatting

Aan het begin van de 21^e eeuw doen zich maatschappelijke veranderingen voor die de sociale bindingen tussen mensen doen veranderen en ingrijpen op bestaande instituties. Ook in de sportwereld doen zich veranderingen voor. Zo zijn er aanwijzingen dat de sportvereniging, het voornaamste organisatieprincipe in de Nederlandse sport, geen vanzelfsprekendheid meer is. Het ledenaantal van sportverenigingen in een aantal sporten neemt af en ook het aantal sportverenigingen daalt (Smink & van Veldhoven 2012). Hiermee lijkt een pessimistisch toekomstperspectief geschetst te worden voor sportverenigingen. Echter, het totaal aantal verenigingssporters steeg de afgelopen twee decennia en ook zijn er verenigingen die er wel in slagen om meer sporters aan zich te binden. Deze tegenstrijdige ontwikkelingen leiden tot onzekerheid, zowel bij sportverenigingen als bij andere sportorganisaties zoals sportbonden en NOC*NSF. Hierbij dringt de vraag zich op hoe sportverenigingen en sportbonden dan wel moeten inspelen op de ontwikkelingen die plaatsvinden.

Vanuit de hierboven geschetste achtergrond is onderzoek verricht naar de betekenissen die sporters geven aan binding met een sportvereniging en hoe deze betekenissen zich verhouden tot maatschappelijke ontwikkelingen. Data is verzameld door middel van 14 semigestructureerde diepte-interviews.

Een beschrijving van de belangrijkste bevindingen. Mensen willen zich nog steeds verbinden met sportverenigingen. Bij voorkeur met verenigingen waar mensen sporten waar zij zich mee identificeren. Men wil namelijk sporten met vrienden, met mensen die dezelfde passie voor een sport delen, sport op eenzelfde manier willen beoefenen of waarmee zij een andersoortige overeenkomst hebben. Daarmee lijkt individualisering geen invloed te hebben op de betekenissen die binding met een sportvereniging krijgt. Een andere maatschappelijke trend, informalisering, is wel herkenbaar in de betekenissen die worden toegekend aan binding. Sommige sporters hebben behoefte aan meer vrijblijvende vormen van binding. Deze behoefte komt voort uit het in stand willen houden van een bestaande binding, zo blijkt. Meer vrijblijvende vormen van binding zijn daarmee voorwaardenscheppend voor het behouden en ontwikkelen van binding. Verder hebben sporters behoefte aan intensieve belevingen. Sporters willen presteren, hun sportvaardigheden ontwikkelen of zij zijn op zoek naar nieuwe uitdagingen. Dit kan opgevat worden als een vorm van intensivering die van invloed is op het ontstaan, beëindigen en ontwikkelen van binding. Het leveren van prestaties kan de ontwikkeling van binding beïnvloeden. Prestaties kunnen tot een gevoel van trots en daarmee clubgevoel leiden, zo blijkt. Daarnaast leiden teamprestaties tot een hechtere band binnen een team.

Vanuit deze bevindingen worden drie aanbevelingen gedaan. Ten aanzien van het stimuleren van sport is het aan te bevelen om op het member-get-member principe gebaseerde activiteiten in te zetten waarbij bestaande sporters potentiële sporters introduceren in de sport. Ten aanzien van het binden van sporters wordt sportverenigingen aanbevolen in te zetten op het bieden van uitdagende sportmogelijkheden en om te zorgen dat sporters zichzelf kunnen blijven ontwikkelen op het door hen gewenste niveau. Binnen grote sportverenigingen lijken sporters in verhouding meer gebonden te zijn aan het team dan aan de vereniging. Om meer binding met de vereniging te ontwikkelen moet ingezet moeten worden op het creëren van een clubgevoel. Hiertoe kunnen feesten en toernooien worden georganiseerd. Ook is het hierbij van belang dat mensen het gevoel hebben dat zij deel uit maken van een vereniging. Hierbij is het geven van erkenning en waardering van belang.

Inhoudsopgave

COLOFON	2
VOORWOORD	4
SAMENVATTING	5
INHOUDSOPGAVE	7
1 INLEIDING	9
1.1 Sporten in een veranderde samenleving	9
1.2 Probleemstelling, doelstelling en vraagstelling	10
1.3 Relevantie van het onderzoek	11
1.4 Leeswijzer	13
2 METHODE	14
2.1 Onderzoeksperspectief	14
2.2 Dataverzameling en data-analyse	16
2.3 Onderzoekspopulatie	17
2.4 Betrouwbaarheid en validiteit	18
2.5 Beperkingen van het onderzoek	19
3 LITERATUURSTUDIE	20
3.1 Actuele maatschappelijke ontwikkelingen	20
3.2 De karakteristieke kenmerken van sportverenigingen	22
3.3 Drie perspectieven op sporters	24
3.4 Sociale binding en sportverenigingen	27
4 RESULTATEN EN ANALYSE	31
4.1 Het ontstaan van binding: de keuze voor een sportvereniging	31
4.2 De ontwikkeling van binding met een sportvereniging	36
4.3 Het eind van de binding	45
4.4 Presteren als een verbindende betekenis	48
5 CONCLUSIE	51
6 DISCUSSIE	53
LITERATUURLIJST	56
BIJLAGE	59
Bijlage I - Topiclist	60

1 Inleiding

In dit verslag wordt het onderzoek beschreven dat is verricht naar de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op binding met sportverenigingen. In dit hoofdstuk wordt het kader beschreven waarbinnen dit onderzoek is uitgevoerd. In paragraaf 1.1 wordt de aanleiding en achtergrond van het onderzoek beschreven. Vervolgens worden in paragraaf 1.2 de probleemstelling, doelstelling en vraagstelling beschreven. Daaropvolgend wordt in paragraaf 1.3 beschreven wat de relevantie van het onderzoek is in wetenschappelijk en maatschappelijk perspectief. Ten slotte wordt in paragraaf 1.4 ter bevordering van de leesbaarheid de opbouw van dit verslag beschreven.

1.1 Sporten in een veranderde samenleving

Door de eeuwen heen hebben verschillende maatschappelijke veranderingen hun weerslag gehad op sociale bindingen tussen mensen en instituties. Denk hierbij aan de overgang naar de industriële samenleving met verstedelijking, mechanisering, massamigratie, verpaupering, vervreemding, bureaucratisering en het ontstaan van nieuw sociale verbanden en verhoudingen als gevolg (Schnabel & 't Hart, 2008). Ook aan het begin van de 21^e eeuw doen zich maatschappelijke veranderingen voor die de sociale bindingen tussen mensen doen veranderen en ingrijpen op bestaande instituties. Hierbij gaat het om processen van individualisering, informatisering, informalisering en intensivering (Schnabel & 't Hart, 2008; Schnabel, 2004; Veldheer & Bijl, 2011). Deze maatschappelijke ontwikkelingen lijken van langdurige aard te zijn en in te grijpen op bestaande instituties en sociale bindingen, zoals de aard en omvang van onze sociale betrekkingen, met wie wij ons verbinden en identificeren en de mate waarin wij bereid zijn ons in te zetten voor collectiviteiten (van Bottenburg, 2013). Dit roept volgens het KNAW (2006) de vraag op welke gevolgen deze maatschappelijke ontwikkelingen hebben voor bestaande instituties en sociale bindingen en welke nieuwe instituties of bindingen hiervoor in de plaats komen (in: van Bottenburg, 2013).

Van een breed maatschappelijk perspectief naar de specifieke sportcontext. Sinds het ontstaan van de georganiseerde sport in Nederland zijn sportverenigingen hierbinnen het voornaamste organisatieprincipe (Stokvis, 2011). Nederland telde in 2011 bijna 25.000 sportverenigingen met in totaal meer dan 4,8 miljoen leden (Smink & van Veldhoven, 2012). Op een bevolkingsaantal van 16,7 miljoen inwoners kan dus gesteld worden dat sportverenigingen een prominente positie innemen in de Nederlandse samenleving. Er zijn echter aanwijzingen dat de sportvereniging als instituut geen vanzelfsprekendheid meer is. Zo vindt sportbeoefening tegenwoordig niet alleen meer plaats in verenigingsverband en lijkt de populariteit van sporten die individueel en informeel beoefend kunnen worden toe te nemen (van Bottenburg, 2013). Hier tegenover staat dat het ledenaantal van sportverenigingen in een aantal sporten afneemt en ook neemt het aantal sportverenigingen af (Smink & van Veldhoven 2012). Hiermee lijkt een pessimistisch toekomstperspectief geschetst te worden voor sportverenigingen. Echter, het totaal aantal verenigingssporters toont de afgelopen twee decennia een lichte groei en ook zijn er verenigingen die er wel in slagen om meer sporters aan zich te binden. Daarbij komt dat zowel verenigingssporters als niet-verenigingssporters een positief beeld hebben van sportverenigingen, zo blijkt uit de Sportersmonitor 2012 (GFK, 2013).

Deze tegenstrijdige ontwikkelingen schetsen een ambigu beeld waar niet alleen sportverenigingen mee worstelen. Ook andere sportorganisaties zoals sportbonden en NOC*NSF houden zich bezig met de vraag hoe met deze ontwikkelingen moet worden omgegaan en hoe zij zich in beleidsmatig opzicht moeten verhouden tot sportverenigingen. Is de sportvereniging nog wel een geschikt organisatiemodel? Moeten sportbonden niet zelf een relatie aangaan met sporters? Willen sporters zich überhaupt nog wel binden? Aanvankelijk werden de antwoorden op deze vragen voornamelijk gezocht in de introductie van het marktmodel en de toepassing hiervan op sportverenigingen. Hiermee zijn successen geboekt, bijvoorbeeld bij de 22 Proeftuinverenigingen. Deze verenigingen namen deel aan het door NOC*NSF geïnitieerde project Proeftuinen Nieuwe Sportmogelijkheden en ontwikkelden nieuw vraaggericht sportaanbod (van Egdom, van Houssel, Mercus & Veerman, 2011). Alhoewel dat er successen zijn geboekt, concludeerde van 't Verlaat (2011) dat het marktmodel onvoldoende recht doet aan de aard van sportverenigingen. Het marktmodel lijkt daarom niet geschikt voor toepassing in de sport. Er lijkt hierdoor een verandering zichtbaar te worden. Sportverenigingen worden niet meer op gelijke voet geplaatst met commerciële sportaanbieders zoals fitnesscentra en maneges en bij het zoeken naar oplossingen wordt meer rekening gehouden met de specifieke kenmerken van sportverenigingen, zo blijkt uit de Sportagenda 2016 (NOC*NSF, 2012). Dit roept echter ook nieuwe vragen op, want het verenigingsmodel lijkt niet meer te voldoen en het marktmodel sluit onvoldoende aan op de eigenschappen van sportverenigingen.

In de Sportagenda 2016 (NOC*NSF, 2012) wordt beschreven hoe in de periode tot en met 2016 gewerkt gaat worden aan het werven van nieuwe sporters en behouden (binden) van mensen die al sporten. In de Sportagenda 2016 wordt de ambitie uitgesproken om meer mensen een leven lang te laten genieten van de kracht van sport. Hier zijn een aantal concrete doelen aan gekoppeld. Deze doelen wijzen op het verhogen van de sportparticipatie, het verhogen van de frequentie waarmee gesport wordt, het verhogen van het aantal sporters dat in competitie en wedstrijdverband sport en het verhogen van het aantal mensen dat lid is van een sportvereniging. Om deze doelen te halen wordt een aanpak gehanteerd waarbinnen onderscheid is gemaakt tussen verschillende levensfasen. Tussen de verschillende levensfasen komen verschillen in het aantal keren dat wordt gesport en het verband waarbinnen wordt gesport. Ook worden in iedere levensfasen andere behoeften gesteld aan het sportaanbod en is het daarom dat iedere levensfase een gerichte aanpak nodig heeft, zo wordt gesteld in de Sportagenda 2016 (NOC*NSF, 2012). In deze aanpak is speciale aandacht voor de groep jongvolwassenen. Jongvolwassenen sporten namelijk minder vaak dan mensen in andere levensfasen en als zij sporten doen zij dat vooral in individueel en informeel verband. Ook is het aantal sporters dat stop het hoogst onder jongvolwassenen (GFK, 2013). Daar tegenover staat dat uit de Sportersmonitor 2012 (GFK, 2013) blijkt dat voor het behalen van de doelen vooral ingezet moet worden op de groep jongvolwassenen omdat deze groep het hoogste groei potentieel heeft ten opzichte van andere levensfasen.

1.2 Probleemstelling, doelstelling en vraagstelling

De hiervoor beschreven ontwikkelingen schetsen een ambigu beeld. Er lijkt namelijk sprake te zijn van tegenstrijdige ontwikkelingen. Zo zijn er verenigingen met dalende ledenaantallen maar ook verenigingen die er juist in slagen om meer sporters aan zich te binden. Ook daalt het aantal sportverenigingen maar stijgt totaal aantal leden van sportverenigingen (Smink & van Veldhoven, 2012). Deze ontwikkelingen leiden tot onzekerheid, zowel bij sportverenigingen als bij andere sportorganisaties zoals sportbonden en NOC*NSF. Zij houden zich bezig met de vraag hoe met deze ontwikkelingen om moet worden omgegaan en hoe zij zich in beleidsmatig opzicht moeten verhouden tot sportverenigingen.

Hierbij dringen zich verschillende vragen op (van Bottenburg, 2013). Is de sportvereniging nog wel een geschikt organisatiemodel? Moeten sportbonden niet zelf een relatie aangaan met sporters? Willen sporters zich überhaupt nog wel binden? Aanvankelijk werden de antwoorden op deze vragen voornamelijk gezocht in het toepassen van het marktmodel. Alhoewel hier successen mee zijn geboekt, neem bijvoorbeeld de Proeftuinverenigingen, blijkt het marktmodel onvoldoende aan te sluiten op de aard van sportverenigingen (van 't Verlaat, 2011). Dit roept de vraag op hoe sportverenigingen en sportbonden dan wel moeten inspelen op de ontwikkelingen die plaatsvinden.

Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek is afgeleid van de hiervoor beschreven probleemstelling. Enerzijds bestaat de doelstelling uit een wetenschappelijk doel en anderzijds uit een maatschappelijke doel:

Het doel van het onderzoek is inzicht geven in hoe maatschappelijke ontwikkelingen zich verhouden tot de binding van sporters met sportverenigingen en wat dit betekent in bredere maatschappelijk perspectief. Daarnaast heeft het onderzoek als doel sportverenigingen en sportbonden inzicht te geven in wat sporters bindt aan sportverenigingen en hoe zij sporters kunnen binden.

Vraagstelling

De vraagstelling van het onderzoek is afgeleid van de doelstelling. Om deze doelstelling te beantwoorden zijn vier deelvragen opgesteld. De hoofd- en deelvragen luiden als volgt

Welke betekenissen geven sporters aan binding met een sportvereniging en hoe verhouden deze betekenissen zich tot maatschappelijke ontwikkelingen?

Deelvragen:

- *Hoe komen sporters in aanraking met een sportvereniging?*
- *Wat bindt sporters aan een sportvereniging?*
- *Welke maatschappelijke ontwikkelingen zijn herkenbaar in de betekenissen die sporters geven aan binding met een sportvereniging?*
- *In hoeverre is er een relatie tussen de karakteristieken van een sportvereniging en binding?*

1.3 Relevantie van het onderzoek

Vanuit de tweeledige doelstelling, enerzijds wetenschappelijk en anderzijds maatschappelijk, zijn hieronder respectievelijk de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie beschreven.

Wetenschappelijke relevantie

Maatschappelijke ontwikkelingen zoals individualisering, informalisering, informatisering en intensivering lijken in te grijpen op bestaande instituties en sociale bindingen. Dit roept de vraag op welke gevolgen maatschappelijke processen hebben voor bestaande instituties en bindingen (van Bottenburg, 2013). Het in dit verslag beschreven onderzoek geeft inzicht in hoe de betekenissen die sporters geven aan binding met een sportvereniging zich verhouden tot maatschappelijke ontwikkelingen. Daarmee draagt het onderzoek ook bij aan inzicht in hoe maatschappelijke ontwikkelingen sociale bindingen en instituties in veranderen.

De beschikbare literatuur over binding en sportverenigingen heeft veelal betrekking op de ontwikkeling van sociaal kapitaal binnen sportverenigingen (Seippel, 2002; Verweel, Janssens & Roques, 2005; Vermeulen & Verweel, 2009). Hierbij worden sportverenigingen gezien als sociale structuren die bijdragen aan de ontwikkeling van sociaal kapitaal. Wat het in dit verslag beschreven onderzoek toevoegt aan de bestaande literatuur is dat het inzicht geeft in wat sporters bindt aan sportverenigingen. Sportverenigingen worden binnen het hier beschreven onderzoek beschouwd als sociale constructies waaraan sporters zich verbinden en die, als sporters zich eenmaal verbinden, kan bijdragen aan de ontwikkeling van sociaal kapitaal. Door deze herpositionering van sportverenigingen wordt een nieuw perspectief geboden op sportverenigingen en de ontwikkeling van binding.

Naast wetenschappelijk onderzoek, hebben verschillende sportorganisatie onderzoek verricht of laten verrichten naar binding met sportverenigingen en motieven van mensen om te (blijven) sporten of om te stoppen met sportbeoefening. Een voorbeeld hiervan is het onderzoek dat door InSites Consulting (2011) is uitgevoerd naar de invloed van sociale binding op sportparticipatie. Door middel van de Sportersmonitor 2012 (GFK, 2013) is getracht inzicht te geven in hoe meer mensen, vaker, actief aan het sporten te krijgen gedurende een langere periode van hun leven. De meerwaarde van het in dit verslag beschreven kwalitatieve onderzoek is het geven van diepgaand inzicht in hoe maatschappelijke ontwikkelingen van invloed zijn op de binding van sporters met sportverenigingen. Daarmee is het hier beschreven onderzoek een aanvulling op de al voorhanden zijnde cijfermatige inzichten.

Maatschappelijke relevantie

De maatschappelijke ontwikkelingen en de tegengestelde ontwikkelingen in ledenaantallen schetsen een ambigu beeld dat leidt tot onzekerheid bij sportverenigingen en andere sportorganisaties zoals sportbonden en NOC*NSF. Hierbij dringen zich verschillende vragen op die aanvankelijk met het toepassen van het marktmodel werden getracht te beantwoorden. Alhoewel met het toepassen van het marktmodel successen zijn geboekt, neem bijvoorbeeld de Proeftuinverenigingen, blijkt dit model niet goed aan te sluiten op de aard van sportverenigingen (van 't Verlaat, 2011). Dit roept de vraag op hoe sportverenigingen en sportbonden dan wel moeten inspelen op de zich voordoende ontwikkelingen. Met het in dit verslag beschreven onderzoek wordt inzicht gegeven in wat sporters bindt aan sportverenigingen en daarmee in wat van belang is om sporters te binden aan sportverenigingen. Het binden van sporters is van belang omdat sporters die in verenigingsverband sport beoefenen vaker en gedurende een langere periode in hun leven sporten (InSites Consulting, 2011). De inzichten uit het hier beschreven onderzoek kunnen zodoende bijdragen aan het behalen van de doelen die in de Sportagenda 2016 (NOC*NSF, 2012) zijn gesteld. Deze doelen wijzen namelijk op het verhogen van de sportparticipatie, het verhogen van de frequentie waarmee gesport wordt en het verhogen van het aantal mensen dat lid is van een sportvereniging. Ook is als doel gesteld om het aantal sporters dat in competitie en wedstrijdverband sport te verhogen. Ten aanzien van dit doel is het eveneens van belang om sporters te binden aan sportverenigingen. In Nederland kan namelijk vrijwel uitsluitend aan wedstrijden of competities worden deelgenomen wanneer men verbonden is aan een sportvereniging (Stokvis, 2011).

1.4 Leeswijzer

In dit hoofdstuk is het kader geschetst waarbinnen het onderzoek is uitgevoerd. Hiertoe zijn de aanleiding, probleemstelling, doel- en vraagstelling evenals de relevantie van het onderzoek beschreven. In hoofdstuk 2 wordt beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd. Hierbij wordt het onderzoeksperspectief beschreven, evenals de gebruikte methode van dataverzameling en -analyse, de onderzoekspopulatie, de validiteit en betrouwbaarheid en de beperkingen van het onderzoek. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de in het onderzoek centraal staande begrippen en concepten nader uitgewerkt. In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van actuele maatschappelijke ontwikkelingen, de karakteristieken van sportverenigingen en sporters en er wordt beschreven wat al bekend is rondom de ontwikkeling van binding en sportverenigingen. Daarop volgt in hoofdstuk 4 een beschrijving van de resultaten en de analyse van deze resultaten. In de conclusie, hoofdstuk 5, worden de hoofd- en deelvragen van het onderzoek beantwoord op basis van de eerder beschreven en geanalyseerde resultaten. Ten slotte wordt in hoofdstuk 6 beschreven welke inzichten het onderzoek heeft opgeleverd vanuit wetenschappelijk perspectief en worden enkele aanbevelingen gedaan richting sportverenigingen en sportbonden ten aanzien van het binden van sporters.

2 Methode

In het voorgaande hoofdstuk is het kader beschreven waarbinnen het onderzoek is verricht. Hiertoe zijn de aanleiding, de probleemstelling, doel- en vraagstelling en de relevantie van het onderzoek beschreven. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd. Allereerst wordt het onderzoeksperspectief beschreven in paragraaf 2.1. In paragraaf 2.2 volgt een beschrijving van de wijze waarop data is verzameld en geanalyseerd. Vervolgens wordt in paragraaf 2.3 de onderzoekspopulatie beschreven. Daarna wordt in paragraaf 2.4 beschreven hoe de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek zijn bewaakt. Ten slotte wordt in paragraaf 2.5 beschreven wat de beperkingen zijn van het onderzoek.

2.1 Onderzoeksperspectief

In deze paragraaf wordt het onderzoeksperspectief beschreven. Dit perspectief bestaat uit de wijze waarop de onderzoeker de werkelijkheid ziet (ontologie) en hoe hij de werkelijkheid wil leren kennen (epistemologie), binnen de context van het onderzoek. Het ontologisch perspectief bestaat uit de structuratietheorie. Het epistemologisch perspectief bestaat uit betekenisgeving. Beide perspectieven worden in deze paragraaf nader beschreven.

De relatie tussen sporters en sportverenigingen begrijpen: de structuratietheorie

In het hier beschreven onderzoek staat de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op binding tussen sporters en sportverenigingen centraal. Binding kan hier ook opgevat worden als een relatie tussen sporters en sportverenigingen. Om deze relatie te kunnen begrijpen en analyseren is de structuratietheorie van Giddens (1984) ter hand genomen (in: Dom, 1984). De structuratietheorie biedt een perspectief op hoe agents (sporters) en structure (sportverenigingen) zich tot elkaar verhouden. Vanuit dit perspectief kan de ontwikkeling van binding en de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen daarop worden begrepen en geanalyseerd. De structuratietheorie vormt daarmee, samen met de literatuurstudie (hoofdstuk 3), het analysekader waarmee de data is geanalyseerd. In de volgende alinea's wordt de structuratietheorie nader beschreven.

Ten aanzien van de relatie tussen individueel en collectief menselijk handelen (agency) en structuur (structure) bestaan verschillende opvattingen. In deze discussie worden agency en structure veelal afzonderlijk en als tegengesteld gepresenteerd. Ook wordt een van beide veelal als dominant beschouwd. Giddens (1984) breekt met dit dichotome denken en biedt met de structuratietheorie een perspectief waarin agency en structure samengaan (in: Dom, 2005).

De essentie van de structuratietheorie is de aanname dat er sprake is van een dialectische relatie tussen agency en structure (Dom, 2005). Anders gesteld, agency en structure staan in wisselwerking met elkaar en grijpen op elkaar in. Giddens (1984) stelt dat structuren het resultaat zijn van reflexief menselijk handelen (in: Dom, 2005). Andersom zijn het structuren die menselijk handelen beïnvloeden omdat structuren een kader bieden om binnen te handelen. Het concept betekenisgeving, dat verderop in deze paragraaf is uitgewerkt, is hierbij van belang. Mensen handelen namelijk naar de betekenissen die zij toekennen aan een structuur of een context en zijn daarmee actoren-in-context (Jan Boessenkool, hoorcollege 12 mei 2012). Dit handelen beïnvloedt vervolgens de structuur en daarmee ook de betekenissen die worden toegekend aan de structuur. Hierdoor ontstaat een proces waarbij continue sprake is van wederzijdse beïnvloeding tussen agency en structure.

Door de dialectische relatie tussen agency en structure als uitgangspunt te nemen, breekt Giddens (1984) met het idee dat structure enkel dwingend en bindend (constraining) is ten aanzien van het handelen van agents (in: Dom, 2005). Hij stelt dat structure juist een handelingsperspectief biedt en een mogelijkheid biedt tot beïnvloeding (enabling). Structuren zijn daarmee in het perspectief van Giddens (1984) geen dwingende en bindende krachten die afzonderlijk van mensen bestaan maar bieden ruimte voor sociale interactie, handelen, en beïnvloeding en daarmee tot het bevestigen (reproduceren) en het toekennen van betekenissen aan structuur (in: Dom, 2005).

Onder structuren worden door Giddens (1984) regels en hulpbronnen verstaan (in: Dom, 2005). Regels bestaan hierbij uit doelen, procedures, relaties en (prestatie) normen. Hulpbronnen worden beschouwd als macht, status en controle. Regels en hulpbronnen zijn in zijn optiek zowel middel als resultaat van sociale interactie. Een middel omdat het gaat om scheppen van ruimte voor beïnvloeding. Denk hierbij aan een algemene leden vergadering (ALV) van een sportvereniging. Een resultaat omdat de ruimte voor beïnvloeding het gevolg is van interactie tussen agency en structure. Denk hierbij aan de statuten of huisregels van een sportvereniging. Ten aanzien van regels en hulpbronnen stelt Giddens (1984) dat beide niet onafhankelijk van elkaar beschouwd kunnen worden (in: Dom, 2005). Ook moeten regels en hulpbronnen altijd in de context worden beschouwd. Dit komt terug in de richtlijnen voor het toepassen van de structuratietheorie in onderzoek. Giddens (1984) stelt namelijk dat structuren altijd beschouwd moeten worden in de tijd-ruimte orde van het sociaal leven waarbinnen zij gecreëerd en gereproduceerd worden (in: Dom, 2005).

Samengevat biedt de structuratietheorie een perspectief op het agency/structuur dualisme en wordt met dit perspectief een brug geslagen tussen handelen en structuur. Dit door de dialectische relatie tussen agency en structure als uitgangspunt te nemen. Het reflexieve handelen van actoren wordt beïnvloed door de regels en hulpbronnen binnen bepaald kader (structuur). Door deze recursieve handelingen worden structurele eigenschappen van het kader (structuur) waarbinnen gehandeld wordt continue gereproduceerd.

De relatie tussen sporters en sportverenigingen onderzoeken: betekenisgeving

In het voorgaande is beschreven vanuit welk perspectief de relatie tussen sporters en sportverenigingen wordt beschouwd. Inzicht in de binding van sporters met sportverenigingen en de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen is verkregen door middel van betekenissen die sporters toekennen aan binding met een sportvereniging. Om te begrijpen hoe betekenissen tot stand komen, wordt in de volgende paragrafen het concept betekenisgeving beschreven.

In zijn boek Sensemaking in organizations biedt Weick (1995) inzicht in de wijze waarop betekenissen tot stand komen. Weick (1995) stelt dat om te handelen in een sociale context, mensen cues koppelen aan frames. Cues zijn eigenschappen of aanwijzingen uit de context die door de actor worden opgemerkt. Een frame is te beschouwen als een referentiekader. Een frame is gebonden aan iemands identiteit en bestaat uit eerder opgedane ervaringen. Het koppelen van cues aan frames is een continue proces dat geen begin of eind kent. Op het moment dat een cue gekoppeld is aan een frame handelt iemand. Pas als de handeling zichtbaar wordt, wordt iemand zich bewust van zijn handelen. De daadwerkelijke betekenis wordt dus altijd achteraf toegekend.

Betekenisgeving vindt plaats op het moment dat cues niet aan frames gekoppeld kunnen worden. Anders gesteld, betekenissen komen tot stand wanneer datgene dat verwacht wordt, niet gebeurt en wanneer het bestaande referentiekader ontoereikend is (Michel van Slobbe, hoorcollege 2-10-2012). Als cues niet aan frames gekoppeld kunnen worden leidt dat tot onduidelijkheid (equivocality). Onduidelijkheid is het gevolg van ambiguïteit en onzekerheid. Ambiguïteit komt voort uit een te veel aan informatie, turbulentie en complexiteit. Onzekerheid is het gevolg van een gebrek aan informatie of onwetendheid. Om onduidelijkheid te reduceren worden cues gelabeld en gecategoriseerd. Dit gebeurt door plausibele of logische verbanden te leggen met bestaande frames. Vervolgens worden bepaalde cues geselecteerd en andere genegeerd. Cues die erkend worden, worden als het ware definitief gekoppeld aan een bestaand frame. Als alle geselecteerde cues definitief gekoppeld zijn een frame ageert (handelt) een actor. Dit handelen op basis van nieuwe combinaties tussen cues en frames wordt opgeslagen in het geheugen. Dit wordt retentie genoemd (Michel van Slobbe, hoorcollege 25-9-2012). Zodoende worden bestaande frames uitgebreid en ontstaan nieuwe frames.

Weick (1995) biedt met zijn perspectief op betekenisgeving inzicht in hoe betekenissen tot stand komen. Dit inzicht is in het onderzoek gebruikt om te begrijpen hoe de betekenissen die sporters geven aan binding met sportverenigingen tot stand komen en hoe maatschappelijke ontwikkelingen invloed uitoefenen op deze betekenissen.

2.2 Dataverzameling en data-analyse

In de voorgaande paragraaf is beschreven vanuit welk perspectief naar de relatie tussen sporters en sportverenigingen wordt gekeken (ontologie) en hoe inzicht is verkregen in deze relatie (epistemologie). In deze paragraaf wordt beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd.

Zoals in de voorgaande paragraaf is beschreven, is de relatie (binding) tussen sporters en sportverenigingen en de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen inzichtelijk gemaakt door middel van de betekenissen die sporters toekennen aan binding met sportverenigingen. Om inzicht te krijgen in deze betekenissen zijn 14 semigestructureerde diepte-interviews afgenomen met sporters die in verenigingsverband sport beoefenden. Tijdens de interviews is met de respondenten gesproken over hun (sportieve) levensloop. De data die uit dergelijke interviews voortkomt wordt in de literatuur getypeerd als life histories (Smith, 2012). Alle interviews zijn opgenomen met een voicerecorder. Op een interview na zijn alle interviews volledig getranscribeerd met behulp van het programma ExpressScribe. Het ene interview is vanwege de lengte (122 minuten) selectief getranscribeerd. Voorafgaand aan het transcriberen is eerst het volledige interview afgeluisterd en zijn relevante fragmenten gemarkeerd. Dit interview is pas teruggeluisterd en getranscribeerd nadat al begonnen was met het coderen van andere transcripten. Hierdoor kon de onderzoeker beter bepalen welke fragmenten relevant waren voor het onderzoek. Verder zijn alle interviews geanonimiseerd door de namen van de respondenten weg te laten en de interviews te nummeren. Nadat de interviews waren getranscribeerd, zijn de transcripten twee keer gecodeerd. De transcripten zijn twee keer gecodeerd om zowel een breed als diepgaand inzicht te krijgen in de data en om beïnvloeding door willekeur van de onderzoeker te reduceren. Eerst zijn de transcripten open en handmatig gecodeerd. Nadat alle interviews gecodeerd waren, is alvast nagedacht over mogelijke categorieën en thema's. Ook is per interview bepaald of aanvullende informatie van de respondent benodigd was. Hierop zijn vrijwel alle respondenten per e-mail nog een aantal aanvullende vragen gesteld. Deze vragen hadden betrekking op hun levensloop, hun leven op het moment van het interview, kenmerken van de sportvereniging of op bepaalde uitspraken. De aanvullende data die de onderzoeker per e-mail toegestuurd kreeg is toegevoegd aan de transcripten.

Vervolgens zijn alle transcripten met behulp van het programma MAXQDA voor de tweede keer gecodeerd. Van de eerste drie interviews die voor de tweede keer gecodeerd werden, zijn de codes van de eerste keer coderen een-op-een overgenomen. Nadat deze drie interviews waren ingevoerd is de codeboom herzien: codes zijn herbenaemd en dubbele codes zijn samengevoegd. Ook zijn een aantal categorieën toegevoegd aan de codeboom. Deze categorieën waren gebaseerd op de data. Vervolgens zijn de andere transcripten gecodeerd op basis van de codeboom. De codes van de eerste keer coderen gaven hierbij richting. Als een code nog niet voorkwam in de codeboom is deze toegevoegd. Verder zijn gaandeweg het coderen nieuwe categorieën toegevoegd aan de codeboom. Na ieder interview dat de onderzoeker heeft afgenomen heeft hij nagedacht over wat de belangrijke elementen waren in het interview en hoe deze zich verhouden tot de eerder afgenomen interviews. Ook heeft de onderzoeker tijdens het coderen en categoriseren nagedacht over mogelijk thema's. De uiteindelijke thema's zijn tot stand gekomen op basis van deze inzichten, de relevantie tot de centrale vraag en het 'gewicht' dat aan bepaalde codes en categorieën hing. Dit 'gewicht' is bepaald op basis van hoe vaak en in hoeveel interviews een bepaalde code/categorie/thema voorkwam. Hierbij is gebruik gemaakt van de functie 'summary grid' in het programma MAXQDA. Dit heeft geleid tot vier hoofdthema's: het ontstaan van binding, de ontwikkeling van binding, het eind van binding en presteren. Op basis van deze vier thema's zijn de resultaten beschreven. Vervolgens zijn de resultaten geanalyseerd door de resultaten onderling met elkaar te vergelijken en op basis van het analysekader. Het analysekader werd gevormd door het beschreven ontologisch perspectief en de literatuurstudie.

2.3 Onderzoekspopulatie

In de voorgaande paragraaf is beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd. Daaropvolgend zijn in deze paragraaf de kenmerken van de onderzoekspopulatie beschreven, evenals de wijze waarop toegang is verkregen tot de onderzoekspopulatie.

Zoals in de vorige paragraaf beschreven zijn 14 semigestructureerde diepte-interviews afgenomen met sporters die in verenigingsverband sport beoefenden. De onderzoekspopulatie in dit onderzoek bestond uit jongvolwassenen die in verenigingsverband sport beoefenden. Mensen in deze levensfasen hebben een opleiding of studie afgerond, werken of maken carrière en hebben het ouderlijk huis verlaten om zelfstandig of samen met hun partner een huishouden te stichten of doen dit op niet al te lange termijn. Het einde van deze levensfase wordt veelal gekenmerkt door de komst van kinderen (Liefbroer & Dykstra, 2000). Jongvolwassenen zijn, ter indicatie, 20-35 jaar oud. De reden om te focussen op jongvolwassenen is dat zij minder vaak sporten ten opzichte van andere levensfasen. Als zij sporten doen zij dat vooral in individueel en informeel verband en aanzienlijk minder in verenigingsverband. Ook is het aantal sporters dat stop het hoogst onder jongvolwassenen (GFK, 2013). Daartegenover staat dat uit de Sportersmonitor 2012 (GFK, 2013) blijkt dat voor het behalen van de Sportparticipatie doelen uit de Sportagenda 2016 (NOC*NSF, 2012) vooral ingezet moet worden op de groep jongvolwassenen omdat deze groep het hoogste groei potentieel heeft ten opzichte van andere levensfasen.

In dit onderzoek zijn uitsluitend jongvolwassenen bevraagd die sporten in verenigingsverband omdat alleen deze groep inzicht kan geven in de betekenissen die sporters toekennen aan (een bestaande) binding met een sportvereniging en de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op deze binding. Bij het selecteren van de respondenten is gestreefd naar een evenwichtige verhoudingen tussen teamsporters en individuele sporters en grote en kleine verenigingen. In tabel 2.1 is onder andere te zien welke sporten de respondenten beoefenden, hoeveel leden de vereniging had en hoe lang de respondent al lid was van de sportvereniging.

Tabel 2.1. Overzicht met kenmerken van de respondenten

Interview nummer	Sekse	Leeftijd	Opleidingsniveau	Sport	Aantal jaren lid	Aantal leden
1	Man	26	MBO	Darten	4	7
2	Vrouw	23	HBO	Hockey*	15	2000
3	Vrouw	27	HBO	Softbal	21	200
4	Vrouw	34	MBO	Schieten	10	24
5	Vrouw	25	WO	Hockey*	15	2000
6	Man	22	HBO	Atletiek*	16	1700
7	Man	23	HBO	Atletiek*	12	1700
8	Vrouw	21	MBO	Volleybal	10	120
9	Man	31	VWO	Schaken*	16	200
10	Man	28	HBO	Wielrennen*	3	300
11	Man	25	WO	Schaken*	17	200
12	Man	27	HBO	Wielrennen*	6	300
13	Vrouw	31	MBO	Tafeltennis	3	170
14	Man	32	HBO	Voetbal	6	100

* Verbonden aan dezelfde sportvereniging als de respondent die dezelfde sport beoefende

De onderzoeker wilde geen bevriende of bekende sporters interviewen om beïnvloeding door willekeur te voorkomen. Via collega's en medestudenten is de onderzoeker in contact gekomen met in verenigingsverband sportende jongvolwassenen. Collega's en medestudenten is gevraagd het eerste contact te leggen of om contactgegevens door te geven aan de onderzoeker zodat hij zelf contact op kon nemen met de beoogde respondent. De beoogde respondenten zijn per e-mail of telefonisch benaderd. Tijdens het eerste contact is uitleg gegeven over het interview en is een interview ingepland. Wat hierbij opviel is dat geen van de benaderde personen het verzoek om deel te nemen aan het onderzoek heeft afgeslagen. Wat verder opviel was dat collega's en medestudenten veelal iemand van dezelfde sekse voordroegen. Ten aanzien van de selectie van de respondenten werd niet gestreefd naar een evenwichtige verhouding naar sekse. Wel is bij enkele collega's en medestudenten de voorkeur uitgesproken voor een bepaalde sekse. Dit om te zorgen dat de groep respondenten uit zowel mannen als vrouwen bestond waarbij zowel mannen als vrouwen teamsporten en individuele sporten beoefenden.

2.4 Betrouwbaarheid en validiteit

Eerder in deze paragraaf is beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd. In het ontwerpen de uitvoering van het onderzoek zijn een aantal maatregelen genomen om beïnvloeding door onsystematische fouten (betrouwbaarheid) en systematische fouten (validiteit) te voorkomen of te reduceren. In deze paragraaf wordt beschreven hoe dit is gedaan.

Allereerst heeft de onderzoeker ter voorbereiding op het verzamelen van de data deelgenomen aan een interviewtraining waardoor hij zijn interviewvaardigheden heeft verbeterd. Ook heeft de onderzoeker voorafgaand aan het verzamelen en analyseren van de data gereflecteerd op zijn positie als onderzoeker. Dit leidde tot het inzicht dat zijn sportachtergrond mogelijk het verzamelen van data zou kunnen beïnvloeden. De onderzoeker beoefent namelijk de mountainbikesport in verenigingsverband. Hij sport in verenigingsverband omdat hij het leuk vindt om samen te sporten, om zijn prestaties te verbeteren en omdat hij alleen als lid van een vereniging een wedstrijdlicentie aan kan vragen bij de KNWU. Verder ervaart de onderzoeker de hoge mate van vrijblijvendheid als een prettig. Wanneer hij niet aanwezig kan zijn bij een training of clubwedstrijd worden hier geen consequenties aan verbonden. Verder traint de onderzoeker ook, afhankelijk van het type training, in individueel en in informeel verband. De redenen hiervoor zijn gelegen in het willen verbeteren van de prestaties en het leuk vinden om samen te sporten.

De sportachtergrond van de onderzoeker had tot een selectieve waarneming en 'blinde vlekken' kunnen leiden. Om dit te voorkomen was de onderzoeker tijdens de interviews alert op het herkennen en doorvragen op uitspraken waarin hij zich niet herkende. Ook zijn in de begin van de dataverzamelingsfase twee transcripten besproken met de begeleidend docent en medestudenten om te beoordelen of er sprake was van een selectieve waarneming of willekeur. Hiervan was echter geen sprake. Wel werd bevestigd dat de interviews voldoende relevante data opleverden.

Om toeval uit te sluiten zijn ook nadat verzadiging optrad nog interviews afgenomen. In totaal zijn 14 interviews afgenomen. Door de interviews af te nemen met behulp van een topiclist (bijlage 1) zijn in ieder interview per thema dezelfde (start)vragen gesteld. De gebruikte topiclist is voorafgaand aan het verzamelen van de data besproken en akkoord bevonden door de begeleidend docent.

Zoals uitgebreid beschreven in paragraaf 2.2, zijn alle interviews opgenomen met een voicerecorder, getranscribeerd, gecodeerd, gecategoriseerd en gethematiseerd. In het begin van de analysefase zijn twee gecodeerde transcripten besproken met de begeleidend docent en medestudenten om te beoordelen of er sprake was van selectieve waarneming of willekeur. Hiervan was echter geen sprake. Ook zijn alle transcripten, zoals beschreven in paragraaf 2.2, twee keer gecodeerd om zowel een breed als diepgaand inzicht in de data te ontwikkelen en om een selectieve en willekeurige waarnemingen uit te sluiten. Ook zijn de resultaten van de voorlopige resultaten aan het einde van de analysefase besproken met de begeleidend docent en is nagedacht over mogelijke thema's. Verder zijn de door de onderzoeker voorgenomen onderzoekskeuzes met de begeleidend docent besproken.

2.5 Beperkingen van het onderzoek

Het onderzoek is, zoals beschreven in paragraaf 1.3, van meerwaarde ten opzichte van eerder verricht onderzoek. Echter kent het onderzoek ook een aantal beperkingen. Zo bestaat de onderzoekspopulatie alleen uit jongvolwassenen die in verenigingsverband sporten. Hierdoor kunnen alleen uitspraken worden gedaan over de betekenissen die jongvolwassenen toekennen aan binding met sportverenigingen en de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op deze binding. Daarnaast betreft het hier een kwalitatief onderzoek dat vanwege de aard van het onderzoek niet kan leiden tot generaliseerbare of cijfermatige inzichten.

3 Literatuurstudie

In de voorgaande hoofdstukken is het kader beschreven waarbinnen dit onderzoek is verricht en is de gebruikte onderzoeksmethode beschreven. In dit hoofdstuk wordt beschreven wat vanuit de literatuur al bekend is over de in het onderzoek centraal staande begrippen en concepten. Allereerst worden in paragraaf 3.1 actuele maatschappelijke ontwikkelingen beschreven die mogelijk van invloed zijn op de sociale bindingen van sporters met sportverenigingen. In paragraaf 3.2 wordt beschreven welke plaats sportverenigingen innemen in de Nederlandse samenleving en wat de kenmerken zijn van dit organisatietype. Vervolgens worden in paragraaf 3.3 vier perspectieven op sporters beschreven en hun motieven om al dan niet te sporten. Ten slotte wordt in paragraaf 3.4 het begrip binding in relatie met sportverenigingen uitgewerkt.

3.1 Actuele maatschappelijke ontwikkelingen

In deze paragraaf worden actuele maatschappelijke ontwikkelingen beschreven die mogelijk van invloed zijn op de bindingen tussen sporters en sportverenigingen. Hierbij gaat het om individualisering, informalisering, informatisering en intensivering (Schnabel & 't Hart 2008; Schnabel, 2004; Veldheer & Bijl, 2011). Aan het einde van de paragraaf volgt een beknopte conclusie waarin wordt beschreven wat de in deze paragraaf beschreven inzichten betekenen in het kader van het onderzoek.

Individualisering

Individualisering kan op meerdere manieren gedefinieerd worden, zo blijkt uit de literatuur. In navolging van de Beer (2004) wordt individualisering in het hier beschreven onderzoek opgevat als een proces van decollectivering en pluriformering en het toenemen van de keuzevrijheid. Decollectivering wordt opgevat als de afnemende invloed van sociale collectiviteiten (structuren) op de opvattingen en waarden van individuen (agents), de afnemende behoefte tot binding met collectiviteiten en toegenomen onafhankelijkheid. Als gevolg hiervan nemen de banden tussen individuen en collectiviteiten lossere vormen aan (informalisering).

Pluriformering wordt opgevat als het toenemen van de verscheidenheid aan opvattingen van individuen. Volgens de Beer (2004) kunnen processen van decollectivering en pluriformering niet los van elkaar gezien worden. Alleen decollectivering of pluriformering hoeft namelijk niet voldoende te zijn om te spreken van individualisering.

Naast decollectivering en pluriformering spreekt de Beer (2004) ook over toegenomen keuzevrijheid. Individualisering bestaat volgens hem ook uit het toenemen van de keuzevrijheid. Individualisering betekent in dit opzicht dat de vrijheid van mensen om eigen keuzes te maken grote wordt. Dit betekent echter niet dat er andere keuzes gemaakt worden waardoor gedrag verandert en minder voorspelbaar zou worden. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat mensen zich in die vrije keuzes juist meer gaan richten op de keuzes die anderen maken. Tegenover keuzevrijheid stellen Veldheer & Bijl (2011) dat er ook sprake kan zijn van keuzedwang. Voorbeelden hiervan zijn de introductie van het concurrentiebeginsel in voorheen publieke sectoren energie en zorg. Mensen moeten hierdoor een keuzes maken maar willen of kunnen deze keuze niet altijd maken. De Beer (2004) stelt dat de keuzevrijheid ook wordt beperkt door instituties waarvan mensen deel uitmaken. Zo verplicht de overheid bijvoorbeeld het dragen van autogordels en is het rookverbod van kracht. Ook onder invloed van media worden keuzes beïnvloed, bijvoorbeeld door het handelen van rolmodellen in televisieseries.

Informalisering

Waar met individualisering wordt geduid op het toenemen van de keuzevrijheid en verscheidend in opvattingen en de mate van behoefte aan binding met anderen mensen en sociale collectiviteiten, duid informalisering op de veranderende aard van de relatie of binding tussen agency en structure (Veldheer & Bijl, 2011). Zij stellen dat organisaties in toenemende mate het karakter krijgen van netwerken. Schnabel (2004) wijst daarnaast op de veranderende betrokkenheid van mensen bij organisaties. Hij stelt dat de betrokkenheid steeds vaker ad-hoc of incidenteel, financieel of geheel virtueel van aard is. Voorbeelden van virtuele organisaties en netwerken zijn LinkedIn en Facebook. Vanuit het perspectief van veranderende vormen van betrokkenheid (binding) gebruiken Duyvendak & Hurenkamp (2004) de term 'lichte gemeenschappen'. Lichte gemeenschappen worden hier tegenover traditionele 'zware gemeenschappen' geplaatst. In paragraaf 3.4 wordt hier uitgebreider op ingegaan.

Naast het veranderen van de aard van binding wordt informalisering ook opgevat als het kleiner en persoonlijker worden van verschillen tussen mensen (Veldheer & Bijl, 2011). Anders gezegd, informalisering staat voor een proces dat leidt tot toenemende gelijkheid tussen mensen en het vervagen van grenzen tussen formeel, informeel en privé. Voorbeelden hiervan zijn tutoyeren en volgens Schnabel (2004) ook de opkomst van persoonlijke kenmerken, gedeelde interesses en betrokkenheidsgevoelens in formele contexten.

Informatisering

Het proces van informatisering doet zich voor als gevolg van de ontwikkeling en het gebruik van nieuwe vormen van software en nieuwe en kleinere informatiedragers waardoor individueel gebruik mogelijk is gemaakt (Schnabel, 2004). De ontwikkeling en het gebruik van nieuwe 'software' en 'hardware' is in de afgelopen twee decennia sterk versneld, zo stelt Schnabel (2004). Denk hierbij aan het toenemende gebruik van internet, mobiele telefoons, en meer recent smartphones en tablet's. Ook zijn virtuele gemeenschappen ontstaan zoals Facebook en LinkedIn. Deze gemeenschappen bieden de mogelijkheid om sociale netwerken te onderhouden en uit te breiden. Daarnaast bieden diensten als sms en Whatsapp nieuwe manieren om te communiceren. Door informatisering is het eenvoudiger om toegang tot informatie te verkrijgen, de vrijetijd online te besteden en om op ieder gewenst moment te communiceren met andere mensen. Dat deze mogelijkheid er is wil niet zeggen dat iedereen hiervan gebruik maakt. Echter, zo stelt Schnabel (2004), hoeft steeds minder gevreesd te worden voor een informatica tweedeling in de samenleving.

Informatisering houdt verband met individualisering en informalisering. Nieuwe communicatiemogelijkheden en de hierdoor ontstane virtuele netwerken dragen bij aan het ontstaan van nieuwe sociale netwerken en het veranderen van de aard van bestaande sociale bindingen. Ook houdt informatisering verband met intensivering. Door informatisering is namelijk op ieder gewenst moment ruimte voor belevingsmogelijkheden (Schnabel, 2004).

Intensivering

Het proces van intensivering wordt hier opgevat als een toenemende behoefte aan intense en intensieve belevingen (Veldheer & Bijl, 2011). Zij wijzen hierbij expliciet naar sport als context waarbinnen invulling kan worden gegeven aan deze behoefte. Opvallend is de verhouding tussen intensivering en het eerder beschreven individualisering want, zo stellen Veldheer & Bijl (2011), de behoefte naar intense en intensievere belevingen leidt in zekere zin tot collectivisering. Door gezamenlijk deel te nemen aan bijvoorbeeld sportevenement wordt de beleving intenser. Dergelijke evenementen krijgen daardoor een instrumentele functie (Veldheer & Bijl, 2011).

In het Sociaal en Cultureel Rapport 2004 worden door Schnabel (2004) vier perspectieven beschreven op de toekomstig van onze samenleving. In een van deze perspectieven, die hij de prestatie maatschappij noemt, beschrijft hij het belang dat mensen mogelijk hechten aan presteren in termen van groei, presteren, sneller vooruitgaan en beter zijn. Ook beschrijft hij in dit perspectief dat concurrentie tussen mensen als bijna noodzakelijk wordt beschouwd om vooruitgang te boeken.

Conclusie

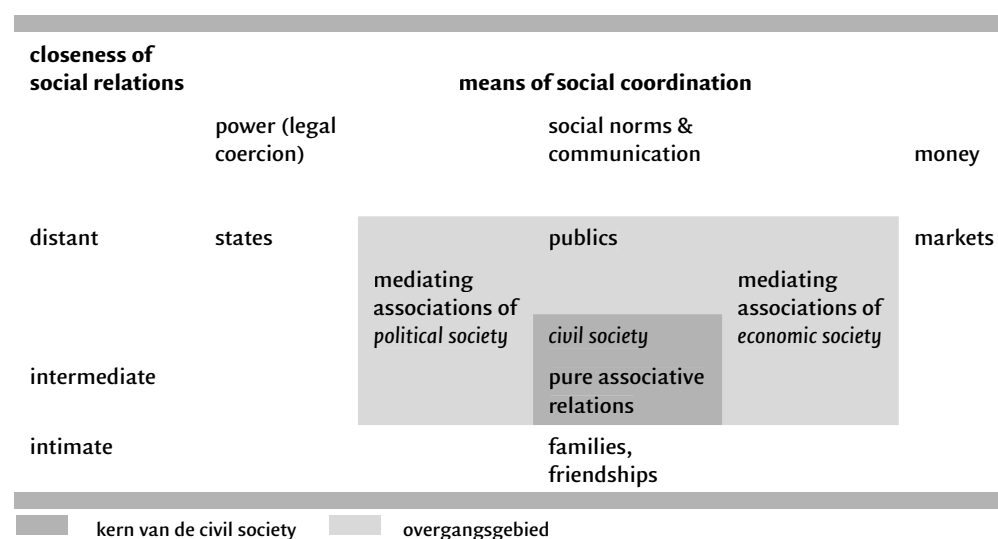
In deze paragraaf zijn vier actuele maatschappelijke ontwikkelingen beschreven. Door het beschrijven van deze maatschappelijke ontwikkelingen is inzicht gegeven in de processen die mogelijk van invloed zijn op de sociale bindingen tussen sporters en sportverenigingen. Deze vier ontwikkelingen bieden een perspectief om de bindingen tussen sporters en sportverenigingen te analyseren en om vervolgens te bepalen in hoeverre maatschappelijke ontwikkelingen ingrijpen op deze bindingen. Om deze analyse uit te kunnen voeren moet ook inzicht verkregen worden in de wijze waarop sporters en sportverenigingen zich tot elkaar verhouden en wat de kenmerken zijn van sportverenigingen.

3.2 De karakteristieke kenmerken van sportverenigingen

In deze paragraaf worden de gemeenschappelijke kenmerken van sportverenigingen beschreven. Hiertoe wordt eerst beschreven welke plaats sportverenigingen innemen in samenleving. Vervolgens wordt beschreven wat de specifieke kenmerken zijn van sportverenigingen. Aan het einde van de paragraaf volgt een beknopte conclusie waarin wordt beschreven hoe de hier beschreven inzichten bijdragen aan het onderzoek.

De plaats van sportverenigingen in de samenleving

Sportverenigingen maken in een breder maatschappelijk perspectief deel uit van civil society. Civil society is een vorm van maatschappelijke ordening en coördinatie die verschilt van de hiërarchie van de staat, de concurrentie van de markt en de solidariteit van de gemeenschap (Dekker, 2002). Het kenmerkende ordeningsprincipe van civil society bestaat uit vrijwillige associaties (Dekker, 2002). Binnen civil society zijn verenigingen de ideaaltypische organisatievorm, naast bureaucratie voor de staat, onderneming voor de markt en gezin voor gemeenschap. In figuur 3.1 is de positie van civil society ten opzichte van deze andere drie maatschappelijke ordeningsprincipes weergegeven.

Figuur 3.1. Locating civil society. Overgenomen van: Warren (2001). In: P. Dekker (2002). *De oplossing van de civil society* (p. 14). Den Haag: SCP.

In figuur 3.1 duidt Warren (2001) met 'associative relations' op vrijwillige bindingen tussen mensen (in: Dekker, 2002). Verder wijst hij op het ontstaan van 'mediating associations'. Dit zijn verenigingen die in sterke mate kenmerken van hun institutionele omgeving hebben overgenomen. Voorbeelden van dergelijke associaties zijn: (dienstverlenende) non-profit organisaties, belangenorganisaties en ideële groepen zonder verenigingsleven. Ook de eerder beschreven Proeftuinverenigingen (paragraaf 1.1) kunnen worden beschouwt als mediating associations. Hoewel zij in de kern nog steeds een sportvereniging zijn, nemen zij met het toepassen van het marktmodel een kerneigenschap over van ondernemingen (de markt).

Civil society bestaat hoofdzakelijk uit verenigingen. In Nederland kennen we verschillende soorten verenigingen, bijvoorbeeld vakbonden, politieke partijen, consumentenorganisaties, reizigersorganisaties en sportverenigingen. Verenigingen hebben volgens Abma (1962) gemeen dat zij worden opgericht door gelijk denkenden om samen het eigen belang te behartigen of een maatschappelijk ideaal na te streven (in: Dekker, 2002). Een belangrijk kenmerk van verenigingen is dat zij op vrijwillige basis publieke collectieve goederen leveren (Dekker, 2002). Verenigingen die alleen collectieve goederen leveren voor de eigen achterban worden als minder goed beschouwd maar wel waardevol voor civil society. Pas wanneer vrijwillige inzet aanvullend is, als de communicatie uitsluitend is gericht op organisatiedoelen en er sprake is van betaalde arbeid is er geen sprake meer van een civil society organisatie of vereniging volgens Dekker (2002).

Kenmerken van sportverenigingen

Sportverenigingen nemen in Nederland een prominente plaats in binnen civil society. In 2011 telde ons land ruim 25.000 sportverenigingen met samen meer dan 4,8 miljoen leden (Smink & van Veldhoven, 2012) op een bevolking van 16,7 miljoen inwoners. Sportverenigingen hebben een aantal gemeenschappelijke kenmerken die hen onderscheiden van andere typen verenigingen. Deze gemeenschappelijke kenmerken worden hier beschreven.

Boessenkool, Lucassen, Waardenburg, & Kemper (2011) stellen dat sportverenigingen als bijverschijnsel voort zijn gekomen uit de wens om samen te sporten. Om samen te sporten was namelijk enige vorm van organisatie noodzakelijk. Dit samen sporten gebeurt vooral met mensen die eenzelfde interesse hebben in een sport en deze sport op een vergelijkbare manier willen beoefenen. Ook stellen Boessenkool et al. (2011) dat mensen graag met soortgelijken sporten. Niet alleen het delen van eenzelfde interesse in een bepaalde sport en opvattingen over hoe deze sport te beoefenen, ook andere overeenkomsten tussen mensen worden belangrijk gevonden. Zo werd ten tijden van de verzuiling vrijwel uitsluitend met mensen uit de 'eigen' zuil gesport. Ondanks de ontzuiling en ontideologisering sporten mensen ook nu nog met soortgelijken, zo stellen (Boessenkool et al., 2011). Zij wijzen in dit kader op de identiteit die veel verenigingen kenmerkt. Zo zijn er bijvoorbeeld elitaire verenigingen, studentenverenigingen en multiculturele verenigingen (Boessenkool et al., 2011).

Naast het sporten met gelijkgezinden en soortgenoten, is het vrijwillige karakter een ander kenmerk van sportverenigingen. In termen van Handy (1988) zijn sportverenigingen mutual support organizations (in: Boessenkool et al., 2011). Het doel van dit type organisatie is sterk intern gericht en de leden zetten zich op vrijwillige basis in voor de vereniging. Deze kenmerken zijn te herkennen in sportverenigingen. Sportverenigingen hebben namelijk als doel om sportbeoefening voor de leden mogelijk te maken (Boessenkool et al., 2011). Hiertoe zetten de leden zich vrijwillig in voor de vereniging, bijvoorbeeld als bestuurder of trainer. Deze interne gerichtheid is wat sportverenigingen onderscheidt van andere, extern georiënteerde verenigingen zoals Oranjeverenigingen.

Het is ook deze interne gerichtheid waardoor sportverenigingen volgens Dekkers (2002) minder bijdragen aan civil society dan verenigingen die publieke collectieve goederen (diensten) leveren. Er zijn echter ook sportverenigingen die zich meer extern zijn gaan oriënteren. Denk hierbij aan de eerder aangehaalde Proeftuinverenigingen die op basis van de behoeften uit hun omgeving nieuw sportaanbod hebben ontwikkeld.

Verder noemen Boessenkool et al. (2011) passie als de basis voor het sporten in verenigingsverband. Hierbij gaat het om het plezier dat men heeft in het beoefenen van sport en het samen mogelijk maken van sportbeoefening. Deze passie is ook buiten de club aanwezig. Mensen zien elkaar binnen maar ook buiten de verenigingen en hebben niet alleen in de vrijetijd maar ook onder werktijd contact.

Conclusie

In deze paragraaf is beschreven welke plaats sportverenigingen innemen in de samenleving en wat de kenmerken zijn van dit organisatietype. Hiermee is inzicht gegeven in de specifieke kenmerken van sportverenigingen waaronder de wijze waarop sporters zich onderling en tot sportverenigingen verhouden. Deze inzichten zijn binnen het onderzoek van belang om de binding tussen sporters en sportverenigingen te kunnen analyseren en om vast te kunnen stellen of deze binding aan verandering onderhevig is onder invloed van maatschappelijke ontwikkelingen.

3.3 Drie perspectieven op sporters

Nu beschreven is hoe sporters zich onderling en tot sportverenigingen verhouden, worden hier drie perspectieven op sporters beschreven, evenals hun motieven om al dan niet te sporten en te stoppen met sportbeoefening. Deze perspectieven en motieven geven inzicht in het handelen van sporters en hun motieven om al dan niet te sporten. Aan het einde van de paragraaf wordt in een beknopte conclusie beschreven wat deze inzichten bijdragen aan het onderzoek.

Alvorens de drie perspectieven op sporters en de motieven van sporters worden beschreven, volgt een toelichting op de keuze voor het woord sporters. Er is voor het woord sporters gekozen in plaats van lid omdat dit woord sportbeoefening niet reduceert tot enkel sporten in verenigingsverband. Hiermee wordt erkend dat sport ook in andersoortige verbanden beoefend kan worden en dat deze verbanden naast elkaar beoefend kunnen worden en elkaar mogelijk beïnvloeden. Deze opvatting doet ook beter recht aan de respondenten. Verschillende respondenten sporten zowel in verenigingsverband, individueel en informeel verband. Ten aanzien van dit laatste veelal met mensen die zij kennen van de sportvereniging.

Drie perspectieven op sporters

In het onderzoek zijn drie perspectieven op sporters gehanteerd. Deze drie perspectieven vormen samen een kader waarmee het handel van sporters kan worden geanalyseerd en verklaart kan worden. Voordat de drie perspectieven op sporters worden beschreven, volgt eerst een definitie van het begrip 'sport' zoals opgenomen in Richtlijn Sportdeelname-Onderzoek (RSO):

"Sport is een menselijke activiteit die veelal plaatsvindt in een specifiek organisatorisch verband maar ook ongebonden kan worden verricht, doorgaans met gebruikmaking van een - al dan niet in de eigen woonplaats gesitueerde - ruimtelijke voorziening en/of omgeving, op een manier die is gerelateerd aan voorschriften en gebruiken die in internationaal verband ten behoeve van prestaties met een competitie- of wedstrijdelement in de betreffende activiteit of verwante activiteiten tot ontwikkeling zijn gekomen."

(W.J.H. Mulier Instituut, z.j.)

Het definiëren van het begrip sport is van belang omdat het begrip sporters hiermee samenhangt. Zoals blijkt uit de bovenstaande definitie, is sport een menselijke activiteit die in een bepaald verband wordt beoefend en aan regels is gebonden. Het gegeven dat sport een menselijke activiteit is, is het uitgangspunt in de drie hierna beschreven perspectieven op sporters.

Sportbeoefenaars

In de Richtlijn Sportdeelname-Onderzoek (RSO) is naast een definitie van sport, ook een definitie van sporters opgenomen. In de RSO wordt een sporter als volgt opgevat:

"Een sporter is iemand die een activiteit verricht met een zekere frequentie, veelal in een specifiek organisatorisch verband en doorgaans met gebruikmaking van een - al dan niet in de eigen woonplaats gesitueerde - ruimtelijke voorziening en/of omgeving, op een wijze die is gerelateerd aan voorschriften en gebruiken die in internationaal verband ten behoeve van prestaties met een competitie- of wedstrijdelement in de betreffende activiteiten of verwante activiteiten tot ontwikkeling zijn gekomen."

(W.J.H. Mulier Instituut, z.j.)

Op basis van deze definitie kan een sporter gezien worden als een persoon die met enige regelmaat een sportactiviteit beoefent in een bepaald sociaal verband en daarbij gebonden is aan regels die richting geven aan het beoefenen van de sport. Dit perspectief maakt vooral duidelijk wanneer een persoon als sporter wordt beschouwd

Performance machines

Cashmore (1990) beschrijft vanuit een somatische invalshoek een perspectief op sporters. Een sporter is volgens hem een "performance machine" (p. 13). Deze 'machine' bestaat uit botten, hersenen, zenuwen, spieren en organen die door samen te werken in staat zijn om het lichaam te doen bewegen. Om te kunnen bewegen en sporten heeft het lichaam eiwitten, koolhydraten, vetten, vitaminen, mineralen en water nodig, zo stel Cashmore (1990). Cashmore stelt dat ieder mens geschapen is om aan enige vorm van sportbeoefening te doen. Sommige mensen hebben het voordeel dat zij beschikken over een sterker lichaam en daardoor in staat zijn om bepaalde sportactiviteiten beter uit te voeren. Naast dit fysieke voordeel is presteren volgens ook gevolg van secuur trainen. Dit perspectief biedt inzicht in het handelen van sporters als zijnde lichamen die gemaakt zijn om prestaties te leveren.

Bevredigen van behoeften

Mensen, dus ook sporters, hebben bepaalde behoeften die zij proberen te bevredigen om zo het sociaal welbevinden te verbeteren (Tay & Diener, 2011). Deze basisbehoeften (Maslow, 1954; Ryan & Deci, 2000, Ryff & Keyes, 1995) bestaan uit zes opzichzelfstaande behoeften (in: Tay & Diener, 2011): primaire behoeften (eten en drinken), veiligheidsbehoeften en de behoefte aan bestaanszekerheid (zekerheid, stabiliteit, bescherming), sociale behoeften (bij een groep mensen willen horen), waardering en erkenning (zelfvertrouwen, waardering, erkenning), zelfontwikkeling en zelfontplooiing (meesterschap) en de behoefte naar een bepaalde mate autonomie. Tay & Diener (2011) vonden aanwijzingen dat deze behoeften in de hier beschreven volgorde lijken te worden bevredigd en beschouwd kunnen worden als universele menselijke behoeften. Deze basisbehoeften kunnen sporters ook proberen te bevredigen in de sport waar zij tot uiting kunnen komen als behoeften of eisen. Hiermee wordt een perspectief geboden waarin de sporter een persoon is die zijn behoeften probeert te bevredigen.

Motieven om (niet meer) te sporten

Na het beschrijven van drie perspectieven op sporters, worden hier de motieven van (niet)sporters beschreven om al dan niet te sporten. Sporters noemen een aantal redenen om al dan niet deel te nemen aan sport, zoals beschreven in tabel 3.1. Het inzicht dat deze motieven oplevert houdt mogelijk verband met de betekenissen die sporters toekennen aan binding met een sportvereniging.

Tabel 3.1. Motieven om (niet) te sporten en om te stoppen met sport

Motivatie deelnemers aan sport, sporters 5-80 jaar (in procenten)		Motivatie om te stoppen met een sport, bevolking 15-80 jaar (in procenten)		Reden niet/weinig te sporten, niet-sporters, 5-80 jaar (in procenten)	
Lichaamsbeweging/gezondheid	86	Ik vond de sport niet leuk meer	19	Geen tijd vanwege werk/gezin	26
Leuke activiteit, plezier	75	Combinatie met werk/studie werd te veel	18	Laat gezondheid niet toe	24
Opbouw van conditie, kracht en/of lenigheid	65	Lichamelijke problemen/ziekte	15	Heeft voldoende beweging	23
Gezelligheid/sociale contacten	55	Ik heb voor een andere sport gekozen	12	Eigenlijk onbekend, geen gewoonte	20
Uitlaatklep voor dagelijks leven/ontspanning	52	Ik ben verhuisd	11	Andere bezigheden leuker	19
Lekker buiten zijn	48	Blessures	9	Te duur	17
Prestatie, jezelf verbeteren	37	Mensen met wie ik sportte stopten	9	Voor sporten ben ik te oud	10
Niet duur	34	Combinatie met gezin werd te veel	8	Ik kan niet goed sporten	9
Afslanken	30	Werd te duur	7	Vind sporten niet nodig	9
Leren nieuwe vaardigheden	27	Club en/of voorzieningen zijn opgeheven of verplaatst	5	Kent geen mensen om mee te sporten	9

Sportersmonitor 2008 (W.J.H. Mulier Instituut, 2009)

De motieven om deel te nemen aan sport zijn vooral gerelateerd aan het fysieke gevolgen van sporten. Zo sport men voornamelijk om de gezondheid te verbeteren en om het lichaam te ontwikkelen. Andere motieven die vaak genoemd worden zijn het ervaren van sport als een leuke activiteit en de gezelligheid en sociale contacten die sportbeoefening met zich meebrengt.

Het voornaamste motief om te stoppen met een sport is net niet meer leuk van de sport. Een andere reden die vaak genoemd werd was dat de combinatie met werk of studie, en iets minder vaak de combinatie met het gezin te veel werd. Verder worden lichamelijke problemen en het overstappen naar een andere sport genoemd als reden om te stoppen met een sport. De redenen om niet of weinig te sporten zijn gerelateerd aan de redenen om te stoppen met sport. Veel genoemde redenen om niet of weinig te sporten zijn een gebrek aan tijd vanwege werk en gezin en vanwege de gezondheid niet in staat zijn om te sporten. Beiden zijn argumenten die overeenkomen met de redenen om te stoppen met sporten. Andere redenen om niet of weinig te sporten zijn het op een andere manier krijgen van voldoende lichaamsbeweging en het gegeven dat men niet bekend is met sport en het daarom geen gewoonte is.

Conclusie

In deze paragraaf is beschreven vanuit welke drie perspectieven naar sporters kan worden gekeken en wat de motieven van sporters zijn om al dan niet te sporten en te stoppen met sportbeoefening. Dit geeft inzicht in wanneer iemand als een sporter wordt beschouwd en geeft inzicht in het handelen van sporters en hun motieven voor dit handelen. Dit inzicht kan als kader worden gebruikt om het handelen en de betekenissen die sporters geven aan binding met van sporters te begrijpen en verklaren.

3.4 Sociale binding en sportverenigingen

In de voorgaande paragrafen is inzicht gegeven in de maatschappelijke ontwikkelingen, de kenmerken van sportverenigingen en de drie perspectieven op sporters. In deze paragraaf wordt het concept binding nader uitgewerkt. In dit onderzoek wordt gesproken over binding omdat deze term wijst op zowel het bestaan van een relatie als over de beleving van deze relatie. Dit in tegenstelling tot lidmaatschap dat enkel wijst op het bestaan van een relatie en het type relatie. In deze paragraaf is allereerst het concept sociaal kapitaal uitgewerkt aan de hand van de sociaal kapitaal benadering van Putnam (2000). Sociaal kapitaal wordt hier betrokken op het ontstaan van binding door betrokkenheid bij een sportvereniging. Vervolgens zijn de door Duyendak & Hurenkamp (2004) gebruikte termen 'lichte' gemeenschappen beschreven. Deze paragraaf wordt afgesloten met een beknopte conclusie waarin wordt beschreven wat de hier beschreven concepten bijdragen aan het onderzoek.

Sociaal kapitaal, bonding en bridging

In zijn benadering van sociaal kapitaal verstaat Putnam onder sociaal kapitaal '[...] connections among individuals-social networks and the norms of reciprocity and trustworthiness that arise from them' (p. 19). Sociaal kapitaal wordt door Putnam beschreven als het vermogen om samen te werken met andere mensen en het wegnemen van belemmeringen voor collectieve actie. Dit vermogen tot samenwerken bestaat uit normen en vertrouwen in medemensen dat is opgeslagen in sociale netwerken (Dekker, 2002). Putnam onderscheidt tussen bonding (bindend) sociaal kapitaal en bridging (overbruggend) sociaal kapitaal. Bonding sociaal kapitaal wordt door Putnam vergeleken met een 'superlijm' dat de banden in een bestaand sociaal netwerk versterkt en bijdraagt aan het versterken van de eigen en groepsidentiteit. Ten aanzien van bonding wordt veelal gewezen op het bestaan van sterke onderlinge banden (strong ties) en verticale netwerken om aan te geven in welke richting het bestaande netwerk zich ontwikkelt. Mensen krijgen namelijk niet meer maar vooral hechtere banden binnen een bestaand netwerk. Bridging vergelijkt Putnam met smeermiddel omdat het in deze vorm van sociaal kapitaal gaat over het vermogen om met anderen en andersdenkenden om te gaan. In het perspectief van bridging wordt gewezen op zwakke bindingen (weak ties) om de aard van de binding te beschrijven en horizontale netwerken om aan te geven in welke richting een sociaal netwerk zich ontwikkelt.

Men bereidt het bestaande sociale netwerk namelijk vooral uit. Putnam (2000) wijst in zijn benadering van sociaal kapitaal op het belang van deze horizontale netwerken. Hij stelt namelijk dat vooral bridging kapitaal bijdraagt aan de ontwikkeling van sociaal kapitaal en daarmee sociale cohesie.

Sociaal kapitaal wordt door zowel Dekker (2002) als Putnam (2000) beschouwt als de voornaamste verwachting van civil society. Ook sportverenigingen dragen bij aan de ontwikkeling van sociaal kapitaal, zo blijkt uit onderzoek van Verweel et al. (2005) naar de ontwikkeling van sociaal kapitaal door allochtonen die in eigen kring en gemengd met autochtonen sportten. Verweel et al. (2005) kwamen op basis van observaties, diepte-interviews en een enquête onder 900 sporters tot de conclusie dat sportverenigingen een sociaal verband vormen waarbinnen sociale netwerken ontstaan, normen ontwikkeld worden en sociaal vertrouwen wordt gegeneerd. Zowel voor autochtonen als allochtonen vormen sportverenigingen een sociale context waarbinnen sociaal kapitaal wordt ontwikkeld. Ook vonden Verweel et al. (2005) dat zowel allochtonen die in eigen kring sporten als allochtonen die gemengd sporten bonding en bridging kapitaal ontwikkelden. Allochtonen die in eigen kring sportten ontwikkelden zelfs iets meer bridging kapitaal dan allochtonen die gemengd sportten. Bridging kapitaal wordt door allochtone sporters die in eigen kring sporten ontwikkeld door bijvoorbeeld te discussiëren over actuele maatschappelijke thema's. Verweel et al. (2005) stellen daarom dat de aanname dat sporten in eigen kring enkel zou leiden tot bonding sociaal kapitaal genuanceerd moet worden. Ook maken zij kenbaar dat het niet wenselijk is om gemengd sporten door allochtonen te stimuleren omdat zowel bij gemengd als in eigen kring sporten bonding en bridging kapitaal wordt ontwikkeld.

Op basis van het onderzoek van Verweel et al. (2005) stellen Vermeulen & Verweel (2009) dat de ontwikkeling van bonding en bridging kapitaal is gerelateerd aan processen van identiteitsconstructie. Sportdeelname en sportverenigingen bieden mogelijkheden eigen en groepsidentiteiten te construeren en bevestigen. Zo kan bijvoorbeeld door lidmaatschap van een vereniging een identiteit bevestigd worden. Het dragen van bepaalde sportkleding en prestaties kan tot de constructie van identiteiten leiden. Vermeulen & Verweel (2009) concludeerden verder dat sporters een voorkeur hebben voor de ontwikkeling van bonding kapitaal. Sporters willen sporten met gelijkgezinden en mensen bij wie zij zich vertrouwd en comfortabel voelen, dit biedt hen meer plezier in de sportbeleving. Anders gesteld, mensen willen vooral sporten met degenen met wie zij zich identificeren. Vermeulen & Verweel (2009) vonden verder dat bonding niet leidt, zoals werd verondersteld, tot gesloten en homogene sociale netwerken. Dit komt omdat leden van sportverenigingen meerdere identiteiten hebben en identificatie flexibel en context gebonden is. Vermeulen & Verweel (2009) stellen dat bonding kapitaal een bron kan zijn voor de ontwikkeling van identiteiten evenwel als dat bonding kapitaal het resultaat is van sociale interactie. Met betrekking voor de ontwikkeling van bridging kapitaal biedt sport enkel de mogelijkheid om met 'anderen' en nieuwe mensen in contact te komen, bijvoorbeeld door het spelen van een uitwedstrijd tegen een tegenstander met een andere sociaal-culturele achtergrond of door te spreken over actuele maatschappelijke thema's.

Samenvattend kan op basis van de twee hier besproken artikelen gesteld worden dat door sport zowel bonding als bridging sociaal kapitaal wordt gegenereerd, ongeacht of in eigenkring of gemengd wordt gesport. Sporters lijken wel een voorkeur te hebben voor bonding kapitaal. Men sport graag met gelijkgezinden, met bekenden en met mensen bij wie men zich vertrouwd voelt en met wie men zich identificeert. Ten aanzien van het ontwikkelen van sociaal kapitaal zijn processen van identiteitsconstructie van belang. Bonding kapitaal kan hierbij gezien worden als het bevestigen of versterken van identiteiten. Bridging kapitaal wordt opgedaan doordat in de sport een mogelijkheid wordt geboden om de verschillende eigen identiteiten af te zetten tegenover de identiteiten van anderen.

Lichte gemeenschappen

Met het hiervoor beschreven concept sociaal kapitaal is geduid op het ontstaan van sociale bindingen tussen sporters. In het hier beschreven concept van 'lichte' gemeenschappen wordt inzicht gegeven in de relatie tussen individu en collectiviteit, of agent en structure in termen van de structuratietheorie.

Duyvendak & Hurenkamp spreken van 'lichte gemeenschappen' waarin banden losser, minder intens en minder knellend zijn. Lichte gemeenschappen kenmerken zich door een minder collectief karakter. Dit minder collectieve karakter biedt de mogelijkheid om gelijktijdig verbanden aan te gaan met verschillende sociale gemeenschappen (netwerken). Van den Boomen (2004) stelt dan ook dat 'collectiviteit plaats heeft gemaakt voor connectiviteit'. Deze toegenomen connectiviteit leidt tot meer en vluchtigere connecties (Duyvendak & Hurenkamp, 2004). Lichte gemeenschappen doen zo horizontale relaties ontstaan. Volgens Putnam zijn het juist deze horizontale relaties die bijdragen aan de vorming van sociaal kapitaal. Een ander kenmerk van lichte gemeenschappen is dat mensen zelf bepalen met welke groepen zij een connectie aan gaan. Deze toegenomen keuzevrijheid kan gezien worden als gevolg van individualisering. De keuzevrijheid blijkt echter beperkt. Klassieke sociale kenmerken zoals geslacht, klasse en woonplaats bepalen nog steeds in sterke mate met welke groepen iemand zich verbindt of niet (Duyvendak & Hurenkamp, 2004). Lichte gemeenschappen hebben verder een dynamisch en flexibel karakter; zijn gebaseerd op vrijwillige verbintenis, bieden de mogelijkheid om op ieder moment de groep te verlaten; zijn open en nieuwsgierig richting de buitenwereld en kennen een beperkt aantal gedragsregels. (Duyvendak en Hurenkamp, 2004).

Lichte gemeenschappen staan tegenover 'zware' gemeenschappen waar strong ties en verticale netwerken aan de basis liggen. Zware gemeenschappen hebben veelal een collectief karakter, kenmerken zich door wantrouwen naar de buitenwereld, het 'eisen' van loyaliteit van de groepsleden, kennen veel regels, geboden en verboden en hebben een weinig innovatief karakter (Duyvendak & Hurenkamp, 2004).

Duyvendak & Hurenkamp (2004) stellen dat er van decollectivering en pluriformering en daarmee van individualisering vrijwel geen sprake is. Zij beschrijven dat in plaats van individualisering bindingen losser worden waardoor 'lichte' gemeenschappen ontstaan, iets dat te relateren is aan informalisering. Verder lijken mensen steeds vaker zelf te kiezen met welk (licht) collectief verband zij zich verbinden. Deze keuzevrijheid is echter relatief want nog steeds worden lijken keuzes beïnvloed te worden door persoonsgebonden kenmerken als geslacht en sociale klasse en mensen in het sociale netwerk.

Conclusie

In deze paragraaf zijn de concepten sociaal kapitaal en 'lichte' en 'zware' gemeenschappen beschreven. Deze concepten geven inzicht in de aard van binding tussen mensen onderling (sociaal kapitaal) en de veranderingen die plaats lijken te vinden in de aard van de binding tussen individuen en collectiviteiten (lichte gemeenschappen). In dit onderzoek worden deze inzichten gebruikt om het type binding en de aard van de binding tussen sporters en sportverenigingen te analyseren.

Resume

In dit hoofdstuk zijn de binnen het onderzoek centraal staande concepten, begrippen en perspectieven ten aanzien van maatschappelijke ontwikkelingen, sportverenigingen, sporters en binding. Hiermee is inzicht gegeven in welke ontwikkelingen de binding tussen sporters en sportverenigingen mogelijk beïnvloed, hoe sporters en sportverenigingen zich van oudsher tot elkaar verhouden en wat de kenmerken zijn van sportverenigingen, de perspectieven en motieven die het handelen van sporters verklaren en het ontstaan van sociale bindingen in sportverenigingen en veranderingen in de bindingen tussen agency en structure. Deze inzichten vormen samen met het in paragraaf 2.1 beschreven onderzoeksperspectief het kader waarmee de in het volgende hoofdstuk beschreven resultaten worden geanalyseerd.

4 Resultaten en analyse

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek beschreven. Allereerst wordt in paragraaf 4.1 beschreven hoe de keuze voor een sport en sportvereniging tot stand komt. Hierop volgt in paragraaf 4.2 een beschrijving van de ontwikkeling van binding. In paragraaf 4.3 wordt vervolgens beschreven wat voor sporters redenen zijn om de binding met een sportvereniging te beëindigen. In paragraaf 4.4 wordt beschreven wat de invloed van presteren is op binding. Uit de data blijkt namelijk dat presteren een thema is dat ingrijpt op zowel het ontstaan, de ontwikkeling als het einde van binding. Nadat per (sub)paragraaf de resultaten zijn beschreven, volgt in dezelfde (sub)paragraaf een empirische analyse van de data gevolgd door een koppeling met de literatuur en een conclusie.

4.1 Het ontstaan van binding: de keuze voor een sportvereniging

Om binding met een sportvereniging te ontwikkelen, moeten sporters eerst in contact komen met een sport om vervolgens een keuze te maken voor een sport en sportvereniging. Dit proces van in aanraking komen met sport tot het maken van de keuze voor een sport en sportvereniging staat in deze paragraaf centraal. Allereerst wordt beschreven hoe de respondenten in aanraking kwamen met sport. Daarna wordt beschreven hoe de keuze voor een sport en vervolgens voor een sportvereniging tot stand kwam. Ten slotte volgt aan het einde van deze paragraaf een analyse van de resultaten en een beknopte conclusie.

Ouders stimuleren sporten

Hier wordt beschreven hoe ouders de respondenten aanzette tot het beoefenen van sport.

Uit de data blijkt dat alle respondenten door hun ouders gestimuleerd werden om een sport te beoefenen. Volgens een aantal respondenten noemden ouders twee redenen voor het stimuleren van sportbeoefening. Sport werd door de ouders gezien als een activiteit die een positieve bijdrage zou leveren aan de gezondheid en aan de ontwikkeling van sociale vaardigheden. Dit laatst vormde voor veel ouders een reden om teamsporten te stimuleren. Een van de respondenten vertelde over de rol die haar ouders hadden in het stimuleren van sport:

"[...] Jij gaat het ook gewoon doen, ja, dat is gewoon puur vanwege de achterliggende gedachte je moet bewegen, je moet sporten, sporten is belangrijk vinden wij en ja, je gaat bij een teamsport". Vrouw, 23 jaar oud, hockeyvereniging 2000 leden, 15 jaar lid

Niet alle ouders hebben hun kind op eenzelfde, ietwat dwingende wijze aangezet tot sporten als in het bovenstaande citaat. Andere respondenten vertelden dat hun ouders hen de vraag voorlegden of sporten niet iets voor hen was. Zo werd in een dialoog aangestuurd op het beoefenen van een sport. Daarnaast vertelden enkele respondenten dat hun ouders bij het stimuleren van sportbeoefening rekening hielden met hun interesses. Zo vertelde een van de respondenten over de invloed van zijn vader:

"[...] Op jonge leeftijd merkte ik altijd toch op een of andere manier altijd bezig willen zijn met problemen, met rekenen, met puzzels, met opdrachten, rebussen, verzin het maar. Mijn vader pikte dat op en hij zei tegen me "weetje wat een leuk spelletje voor jou, is lekker schaken." Man, 25 jaar oud, schaakvereniging 200 leden, 17 jaar lid

Ook vertelden een paar respondenten dat hun ouders graag wilden dat zij gingen sporten maar hen alleen ondersteunde in de zoektocht naar een geschikte sport. De respondent die de onderstaande uitspraak deed, wilde graag een teamsport beoefenen maar niet voetbal zoals haar ouders voorstelden:

"[...] Toen is mijn moeder via het dorpsblaadje eigenlijk bij deze vereniging [omni-sportvereniging met een honk- en softbal afdeling] terecht gekomen. Van, er werd een oproepje gedaan, van, er werden leden gezocht en toen was ik eind vijf, dus toen ben ik hier begonnen bij peanut ball." Vrouw, 27 jaar oud, softbal vereniging 200 leden, 21 jaar lid

Keuze voor een sport

Nu is beschreven hoe de respondenten in aanraking kwamen met een sport, wordt hier beschreven hoe de keuze voor een sport tot stand kwam.

De respondenten vertelden dat de keuze voor een sport op verschillende manieren werd beïnvloed. Met name familieleden, vrienden en klasgenoten die al een bepaalde sport beoefenen lijken een sterke invloed uit geoefend te hebben op de keuze voor een sport. Een van de respondenten zei hierover het volgende:

"Mijn moeders familie is ook een hockeyfamilie, dus ja doordat je ook, mensen om je heen hockeyen, ja maakt het ook wel leuk, maakt je ook wel nieuwsgierig naar de sport" Vrouw, 25 jaar oud, hockeyvereniging 2000 leden, 15 jaar lid

Een van de respondenten vertelde over de invloed van zijn vader op zijn keuze voor een sport:

"[...] Mijn vader fietste al veel, die wou eigenlijk altijd al dat ik ging fietsen maar ik vond het fietsen niet zo leuk. Nou, op een gegeven moment ben ik het wel leuk gaan vinden en toen ben ik gaan fietsen en dat is denk ik op mijn tiende geweest." Man, 28 jaar oud, wielervereniging 300 leden, 3 jaar lid

Over de invloed van vriendinnen en klasgenoten vertelde een van de respondenten:

"[...] Vriendinnetjes van mij, van de basisschool, die hockeyde ook dus het was al wel een bekend fenomeen. En ik denk dat ik daar ook wel aanlag, dat gewoon andere mensen het al deden, dus het zal wel daarom zijn geweest." Vrouw, 23 jaar oud, hockeyvereniging 2000 leden, 15 jaar lid

Enkele respondenten vertelden verder dat hun keuze voor een sport beïnvloed werd door schoolsportactiviteiten. Via de schoolsportactiviteiten maakten zij kennis met sporten via sportdagen of proeflessen. Over de invloed van schoolsportactiviteiten zei hij:

"Op school hadden we die schoolsportolympiade, dat weet ik nog wel, en toen had ik geen atletiek [de sport die de respondent destijds beoefende] waar ik uit kon kiezen dus toen ben ik gaan fietsen en toen ben ik ook in aanraking gekomen met een wielervereniging, dus dat is op zich wel de trigger geweest om uiteindelijk ook te gaan wielrennen." Man, 28 jaar oud, wielervereniging 300 leden, 3 jaar lid

De keuze voor een sport werd niet altijd beïnvloed door mensen uit de omgeving of door schoolsportactiviteiten. Een van de respondenten geeft aan dat hij in zijn keuze voor een sport beïnvloed is door televisiebeelden:

"[...] Ik denk "nou dat is wel mooi" en die bergen en die fietsjes en zag er goed uit en fietsjes en mooi en tof en ja, ik vind het sowieso een mooie omgeving waar je natuurlijk in rijdt, in de Tour de France die Bergen, Alpen en Pyreneeën en ja toen eigenlijk volgens mij zei ik tegen mijn moeder "ik ga gewoon racefietsje kopen"." Man, 27 jaar oud, wielervereniging 300 leden, 6 jaar lid

In een enkel geval stimuleerden ouders sportbeoefening maar werden bepaalde sporten uitgesloten. De respondent vertelde hierover:

"[...] Mijn moeder bijvoorbeeld, die wilde nooit dat ik op hockey ging. Dat is een kaksport, hier in ... zitten alleen maar kakkers." Vrouw, 20 jaar oud, volleybalvereniging 120 leden, 10 jaar lid

"[...] Ik mocht toen van ons pap niet onder voetbal omdat dat een mannensport is en geen vrouwensport" Vrouw, 20 jaar oud, volleybalvereniging 120 leden, 10 jaar lid

Keuze voor een sportvereniging

Nu is beschreven hoe de respondenten met sport in aanraking kwamen en hoe de keuze voor een sport tot stand kwam, wordt hier beschreven hoe de keuze voor een sportvereniging tot stand kwam.

De respondenten vertelden dat zij bij de keuze voor een sportvereniging beïnvloed werden door familieleden, vrienden en klasgenoten die al een band hadden met een sportvereniging. Ten aanzien van de ouder vertelden enkele ouders dat zij soms de keuze voor een sportvereniging sterk stuurden of maakten. Zo vertelde een van de respondenten over de invloed van zijn vader:

"Waarom de vereniging, daar zit mijn vader natuurlijk weer achter van "he, ja die jongen leert niks van mij, beter kunnen we naar een club gaan" en toen is hij zelf gaan zoeken en mijn vader kennende heeft hij van te voren ook wel eerst daar onderzoek lopen doen van "he geven jullie ook echt training of is het hier alleen maar voor de lol schaken, zoals in de kroeg want daar heb ik niet zoveel zin"." Man, 25 jaar oud, schaakvereniging 200 leden, 17 jaar lid

Over de invloed van zijn zus en vader die al betrokken waren bij de vereniging vertelde een van de respondenten:

"Ik heb een oudere zus, drie jaar ouder, die zat al op atletiek [...] dus mijn vader gaf toen op een gegeven moment, ook, ging ie training geven. En toen was het voor mij al eigenlijk, toen mijn zus op atletiek zat, ging ik al mee en dan was er, ging ik al rondjes lopen hier en dan was dat, dat enthousiasme zeg maar, voor de sport, was er toen al. En ja dus, dus het is echt puur familie die, die hier zat." Man, 22 jaar oud, atletiek vereniging 16 jaar lid, 1700 leden

Respondenten vertelden ook dat schoolsportactiviteiten van invloed waren op de keuze voor een sportvereniging. De activiteiten bestonden uit toernooien en proeflessen. Een van de respondenten zei hierover:

"[...] Dan natuurlijk die schoolsportolympiade, daardoor kwam ik in, maakte ik kennis met de wielervereniging en een aantal renners van de wielervereniging en de trainers enzo van de jeugd toe de tijd en die zeiden "eigenlijk moet je bij de wielervereniging komen" dus zodoende, op zo'n manier kom je dan bij de wielervereniging uiteindelijk." Man, 28 jaar oud, wielervereniging 300 leden, 3 jaar lid

Niet alle respondenten zijn in hun keuze voor een sportvereniging beïnvloed door familieleden, vrienden, klasgenoten of door aan schoolsportactiviteiten. Een respondent vertelde na gekozen te hebben voor een sport zelf op zoek te zijn gegaan naar een sportvereniging:

"[...] In Amersfoort zit een wielervereniging in Veenendaal en in Ede, dat waren eigenlijk de drie verenigingen. Nou eigenlijk bij alle drie even wezen kijken en even een beetje proef gefietst, kijken wat de sfeer was en trainer en de mogelijkheden en de faciliteiten. Nou ja toen kwam ik uiteindelijk toch uit bij de wielervereniging Ede waar ik op dit moment nog steeds fiets. Ik werd opgevangen door een trainer die mij leuke dingen verteld en ja het sprak me aan, terwijl de vereniging is eigenlijk niet de dichtstbijzijnde." Man, 27 jaar oud, wielervereniging 300 leden, 6 jaar lid

De meeste respondenten gingen bij een sportverenigingen sporten omdat dat voor hen de enige mogelijkheid was om de sport te beoefenen. Twee respondenten noemden ook een specifiek kenmerk van de sportvereniging om daar te gaan sporten.

"[...] En de vereniging dat, dat zie, dat zie je ook heel erg bij wedstrijd wielrenners, is er echt faciliterend voor dat je een licentie heb." Man, 28 jaar oud, wielervereniging 300 leden, 3 jaar lid

Analyse en conclusie

Ten aanzien van het stimuleren van sport, vertelden de respondenten vrijwel allemaal te zijn beïnvloed door hun ouders. Zo vertelde een van de respondenten dat zij door haar ouders min of meer gedwongen werd een sport te beoefenen. Andere respondenten vertelden dat hun ouders hen niet zozeer dwongen maar hen door middel van een gesprek aan probeerden tot sporten. Deze ouders stelden soms voor om een bepaalde sport te beoefenen, al dan niet afgestemd op de interesses van de respondent, of dachten samen met de respondent na over een geschikte sport. De respondenten noemden verder dat hun ouders twee argumenten gebruikten om sporten te stimuleren, namelijk dat sport goed is voor de gezondheid en het bijdraagt aan de ontwikkeling van sociale vaardigheden. Naast dat ouder sporten stimuleerden, bepaalden zij ook dat bepaalde sporten niet beoefend mochten worden, bijvoorbeeld omdat het een 'kaksport' is of geen vrouwensport is. Ouders beïnvloedde ook op andere manieren de keuze voor een sport. Bijvoorbeeld doordat zij zelf een bepaalde sport beoefenden of omdat zij het beoefenen van een bepaalde sport voorstelden. De keuze voor een bepaalde sport werd echter niet alleen beïnvloed door de ouders. Ook andere familieleden, vrienden en klasgenoten oefenden invloed uit op de keuze voor een sport. Naast de invloed vanuit dit sociale netwerk, werd de keuze voor een sport ook beïnvloed doordat men via schoolsportactiviteiten in aanraking kwam met een bepaalde sport. Veelal kozen de respondenten hierbij voor sporten die mensen uit hun sociale netwerk al beoefenden. Hierdoor kwamen de respondenten op zowel via het sociale netwerk als via schoolsportactiviteiten in aanraking met een sport.

Een van de respondenten geeft aan dat zijn keuze voor een sport is beïnvloed door televisie beelden. Hij werd bij het zien van de beelden zo enthousiast dat hij de betreffende sport is gaan beoefenen.

De keuze voor een sportvereniging komt in grote lijnen overeen met de keuze voor een sport. Ook bij de keuze voor een sportvereniging werd beïnvloed door mensen uit het sociale netwerk die al bij een bepaalde vereniging sportte. De respondenten kozen vaak voor een vereniging waar bekenden sportten. Ouders stuurde de keuze voor een sportvereniging of bepaalde waar de respondent zou gaan sporten. De keuze voor een sportvereniging werd ook beïnvloed door schoolsportactiviteiten waardoor zij in contact kwamen met een vereniging. Daarnaast noemden enkele respondenten als reden om bij een sportvereniging te gaan dat zij alleen door zich aan te sluiten bij een sportvereniging een wedstrijdlicentie aan konden vragen.

Vanuit de empirische analyse zijn een aantal verbanden te leggen met de eerder beschreven literatuur. Zo komen de motieven van ouders om sport te stimuleren overeen met de motieven 'gezondheid' en 'gezelligheid/sociale contacten' zoals die in de Sportersmonitor 2008 (W.J.H. Mulier Instituut, 2009) zijn beschreven. Hierdoor is er geen aanleiding om aan te nemen dat de motieven om te sporten of om sport te stimuleren veranderen. Dit omdat de sportersmonitor gebaseerd is op cijfers uit 2008 en de respondent (lang) voor die tijd al werden aangespoord om te sporten.

Verder zijn de kenmerken van een sportvereniging van invloed op de keuze om in verenigingsverband te sporten. Zo vertelde enkele respondenten dat zij verbonden moeten zijn aan een sportvereniging om een wedstrijdlicentie aan te kunnen vragen, dit proces loopt via de verenigingen. In termen van de structuratietheorie (Giddens, 1984) kan gesteld worden dat deze aanvraag procedure een kenmerk is van de vereniging die zodoende het handelen van de sporter beïnvloedt (in: Dom, 2005). Ook beïnvloeden sportverenigingen via schoolsportactiviteiten de keuze voor een sport en vereniging.

Ook lijkt de keuze voor een sport en sportvereniging te berusten op het willen sporten met gelijkgezinden en het daarmee gepaard gaan proces van identificatie (Vermeulen & Verweel, 2009). De keuze voor een sport en sportvereniging wordt sterk beïnvloed door mensen uit het sociale netwerk (familie, vrienden en klasgenoten). Veelal mensen waarmee overeenkomsten worden gedeeld en met wie de respondenten zich identificeerden. Hiermee lijkt sport vooral voorbestemd om bonding sociaal kapitaal te ontwikkelen, het zijn immers vooral soortgelijken waarmee de respondenten wilde sporten. Dit wordt ook duidelijk doordat sommige ouders bepaalde sporten uit sluiten op grond van de identiteit (sekse) van de mensen die de sport beoefenen.

Het samen willen sporten kan ook verklaard worden vanuit de innerlijke behoeften die sporters hebben. Mensen hebben de drang om deel uit te maken van een sociaal verband en daarbinnen erkenning en waardering te krijgen (Tay & Diener, 2011). Dit sociaal verband kan een vereniging, team/groep zijn.

Verder werd de keuzevrijheid van de respondenten ten aanzien van sporten en sportverenigingen sterk beïnvloed door het sociale netwerk, sportverenigingen en media. Dit komt overeen met de constatering van de Beer (2004) en Duyvendak & Hurenkamp (2004) dat er veel te kiezen is maar dat de keuzevrijheid wordt door onder andere het sociale netwerk, persoonsgebonden kenmerken (hier specifiek sekse) en media (hier specifiek televisie).

Concluderend kan worden gesteld dat de motieven om te sporten of om sport te stimuleren niet aan verandering onderhevig lijken te zijn. Wel oefenen sportverenigingen, al dan niet via schoolsportactiviteiten, invloed uit op de keuze voor een sport en sportvereniging. Ook wordt de keuze voor een sport en sportvereniging sterk beïnvloedt door mensen met wie de respondenten zich identificeerden. De behoefte om samen te willen sporten kan ook verklaard worden vanuit de behoefte om bij een sociaal verband te horen en daarbinnen erkend en gewaardeerd te worden. Verder hebben sporters de keuze uit veel sporten en sportverenigingen maar wordt hun keuzevrijheid beperkt door het sociale netwerk, persoonsgebonden kenmerken en media.

4.2 De ontwikkeling van binding met een sportvereniging

In de vorige paragraaf is beschreven hoe de respondenten in aanraking kwamen met sport en hoe de keuzen voor een sport en sportvereniging tot stand kwamen. In deze paragraaf wordt voortgebouwd op paragraaf 4.1 met een beschrijving van hetgeen sporters aan een sportvereniging bindt. De opbouw van deze paragraaf is als volgt: allereerst wordt beschreven wat de invloed van vriendschap is op binding met een sportvereniging. Vervolgens wordt ingegaan op sporten met soortgenoten en gelijkgezinden in relatie tot binding. Daarna wordt beschreven wat de invloed is van clubgevoel op binding om vervolgens te beschrijven wat invloed van binding met een team is op binding. Vervolgens wordt beschreven wat het belang is van erkenning en waardering op binding. Als laatste wordt de invloed van vrijblijvendheid op binding beschreven. Aan het einde van iedere subparagraaf volgt een analyse van de beschreven resultaten en een beknopte conclusie op basis van deze analyse.

Vriendschap

Bij de keuze van een sport en een sportvereniging werd al duidelijk dat de respondenten beïnvloed werden door familieleden, vrienden en klasgenoten. Ook bij het ontstaan van binding is vooral de invloed van vrienden groot. Sporten met vrienden draagt in sterke mate bij aan binding met een vereniging. Een van de respondenten vertelde over de invloed van vrienden op binding met de vereniging:

“Je hebt vrienden daar, je hebt mensen die je kent, die, ja die zie je onder andere op de atletiek club. Na zo’n training praat je nog wat na en doe je, doe je misschien nog een drankje en dat, dat maakt het bindend.” Man, 22 jaar oud, atletiekvereniging 1700 leden, 16 jaar lid

Buiten sporten met vrienden, vertelden de respondenten ook dat zij waarde hechten aan het ontstaan van nieuwe vriendschappen. Een van de respondenten vertelde hierover

“Ik heb door het sporten wel heel veel nieuwe vrienden of extra vriendinnen gekregen. Natuurlijk heb ik ook vrienden die niet hockeyen maar het is, doordat het een teamsport is, is het wel, leer je wel heel veel mensen kennen en dat is wel heel erg leuk natuurlijk. En vooral omdat je, ja je hebt gewoon de combinatie met vriendinnen maar je hebt ook mensen die je daar weer leert kennen en die dan weer vriendinnen worden.” Vrouw, 25 jaar oud, hockeyvereniging 2000 leden, 15 jaar lid

Buiten het belang van sporten met vrienden en het ontstaan van vriendschappen, vertelden de respondenten ook dat zij belang hechten aan het ontmoeten van mensen. Dit is voor veel respondenten een voorname reden om bij een vereniging te gaan en blijven sporten:

"[...] Ik kom hier toch op een schaakclub. Als ik, als ik heel serieus tegen iemand wil schaken kan ik dat thuis achter de computer ook doen, dan heb ik ook geen contact met die persoon. Ik kom wel naar de club, beetje voor persoonlijk contact." Man, 31 jaar oud, schaakvereniging, 16 jaar lid, 200 leden

Een andere respondent gaf eveneens aan dat het ontmoeten van mensen voor hem een belangrijke reden is om bij een sportvereniging blijven sporten. Hij gaf hierbij nadrukkelijk aan dat het hem ook gaat om het ontmoeten van andere mensen:

"[...] Dat vind ik wel leuk ook omdat je dan zelf met al die verschillende soorten mensen in aanraking komt en daarmee ook je, ja op de een of andere manier jezelf sociaal wat, wat uitbreidt zeg maar. Ik, denk dat het wel goed is om met verschillende soorten mensen om te gaan." Man, 23 jaar oud, atletiekvereniging 1700 leden, 12 jaar lid

Analyse en conclusie

In de voorgaande paragraaf werd al duidelijk dat het sociale netwerk van de respondenten de keuze voor een sport en sportvereniging sterk beïnvloeden. Op basis van de hier weergegeven uitspraken, blijken vrienden ook een belangrijke voor de binding met een sportvereniging. Deze vriendschappen kunnen bestaande vriendschappen zijn en ook vriendschappen die zijn opgebouwd door samen te sporten. Het leren kennen van nieuwe mensen, het verbreden van het sociale netwerk en het ontstaan van nieuwe vriendschappen is voor veel respondenten ook een belangrijke reden om in verenigingsverband te (gaan) sporten. Enkele respondenten geven hierbij aan dat het niet alleen gaat om het leren kennen van soortgenoten maar ook om mensen te leren kennen waar zij normaal gesproken niet zo snel in contact zouden komen (niet-soortgenoten).

Deze bovenstaande empirische analyse komt overeen met gezelligheid, sociale contact dat in de Sportersmonitor 2008 (W.J.H. Mulier Instituut) wordt als een van de argumenten om te sporten. De respondenten vertelden verder dat de omgang met vrienden, ook binnen de vereniging, en het ontstaan van nieuwe vriendschappen hen bindt aan de vereniging. Wanneer dit vanuit het concept sociaal kapitaal (Putnam, 2000) wordt beschouwd, kan dit opgevat worden als het aansterken en het ontwikkelen van bonding sociaal kapitaal. Naast het ontstaan van bonding kapitaal, zijn er ook aanwijzingen dat respondenten binnen een sportvereniging bridging kapitaal opbouwen en dit voor sommige respondenten een van de redenen is om bij een vereniging te gaan sporten. Zij sporten in verenigingsverband om mensen te ontmoeten waarmee zij normaal gesproken niet zo snel mee in contact zouden komen. Wat hen samenbrengt is de 'passie' voor een bepaalde sport en de wijze waarop deze wordt beoefend (Boessenkool, 2011). Dit komt overeen met wat Vermeulen & Verweel (2009) concludeerden. Sportverenigingen bieden vooral ruimte voor het ontwikkelen van bonding sociaal kapitaal maar daardoor ontstaan geen hechte homogene netwerken. Bridging kapitaal kan zich ontwikkelen doordat de sportvereniging ontmoetingskansen biedt met mensen waar norm mensen normaalgesproken niet zo snel mee om zouden gaan om zo hun horizontale netwerk te vergroten.

De respondenten vertelden dat het sporten met vrienden hen bindt aan een sportvereniging. Daarnaast hechten zij waarde aan het tot stand komen van nieuwe vriendschappen en vertelden enkele respondenten waarde te hechten aan het leren kennen van mensen met wie zij normaalgesproken niet zo snel in contact zouden komen. Sportverenigingen lijken hiermee vooral bonding sociaal kapitaal te ontwikkelen of bestaande banden te versterken. Door het bieden van een ontmoetingskans kan een sportvereniging ook bijdragen aan de ontwikkeling van bridging kapitaal.

Sporten met soortgenoten en gelijkgezinden

Hier wordt de invloed van sporten met gelijkgezinden op binding beschreven. Sporten met gelijkgezinden/soortgenoten en sporten met vrienden liggen dicht bij elkaar maar er zijn verschillen, zoals in deze paragraaf wordt beschreven.

Een van de respondent beschrijft het belang van sporten met gelijkgezinden door de verschillen met anderen te benoemen (othering). De respondent beoefent zelf de luchtschietsport en vertelde over het verschil met vuurschutters:

"[...] Lucht is gewoon een heel ander slag volk zoals ze dat dan noemen als vuur schutters. Vuurschutters zijn echt mensen die gespecificeerd zijn op wapenvergunningen en wapens in hun bezit hebben. [...] Lucht, ja omdat ze gewoon echt met hun sport bezig zijn. Als ze naar een vuurvereniging gaan dan zijn ze meer voor het knallen, ik ben meer van het fijne werk"
Vrouw, 34 jaar oud, schietvereniging 24 leden, 10 jaar lid

De respondenten geven aan dat gelijkgezindheid betrekking heeft op algemene aspecten zoals levensfase en sociale status en daarnaast op de wijze waarop sport beleeft en beoefend wordt:

"[...] Ze hebben mijn ideeën dat kun je, dat zie, of ik heb ideeën over de sport en dat zie je bij hun terug hun. Zijn op dezelfde manier bezig met de sport, trainen hard, steken er veel tijd in, gaan het land af, zitten in dezelfde wereld en ik heb met die mensen misschien ook wel een klik." Man, 27 jaar oud, wielervereniging 300 leden, 6 jaar lid

De aanwezigheid van gelijkgezinden en soortgenoten lijkt een belangrijke voorwaarde te zijn voor de ontwikkeling van binding. Zo blijkt uit het onderstaande fragment:

"[...] De mensen op de hockeyclub vind ik ook niet aardig, tenminste. Je staat soms weleens keukendienst [...] en dan die mensen die aan de bar komen dan denk ik echt, jongens doe toch eens normaal. Echt van die koude kak. Daar kan ik niet zo goed tegen. Dus zeg maar op dat gebied kan het [de hockeyvereniging] me allemaal gestolen worden." Vrouw, 23 jaar oud, hockeyvereniging 2000 leden, 15 jaar lid

Analyse en conclusie

Naast dat de respondenten zich verbonden voelde aan vrienden, voelen zij zich ook verbonden met soortgenoten en gelijkgezinden. Het gaat hierbij om mensen met wie zij iets gemeen hebben. Dat kunnen algemene kenmerken zijn zoals levensfase en sociale status maar ook de interesse in een bepaalde sport en een specifieke manier om deze sport te beoefenen. De aanwezigheid van soortgenoten en gelijkgezinden lijkt een voorwaarde te zijn voor het opbouwen van een band met een sportvereniging. Dit is gebaseerd op de uitspraak van een van de respondenten waarin duidelijk wordt dat het ontbreken soortgenoten en gelijkgezinden van leidt tot een zwakkere binding met een sportvereniging.

Boessenkool et al. (2011) en Vermeulen & Verweel (2009) beschreven eerder al dat in een sportvereniging vooral soortgenoten en gelijkgezinden elkaar treffen, mensen die zich met elkaar identificeren. Dit wijst vooral op de ontwikkeling van bonding sociaal kapitaal binnen verenigingen, immers zijn het vooral maar niet uitsluitend 'dezelfde' mensen die elkaar ontmoeten.

Vanuit de structuratietheorie (Giddens, 1984) beschouwd, kan de aanwezigheid van soortgenoten en gelijkgezinden gezien worden als een kenmerk van de sportvereniging (structure) die de dialectische relatie met sporters (agency) in sterke mate beïnvloedt (in: Dom, 2005). De aanwezigheid van soortgenoten en gelijkgezinden draagt namelijk bij aan de binding met de structuur. Andersom, de afwezigheid van soortgenoten en gelijkgezinden leidt tot een zwakkere binding met de vereniging. In het licht van de maatschappelijke ontwikkeling individualisering, kan dus gesteld worden dat mensen zich nog steeds met elkaar verbinden maar vooral met mensen met wie zij zich identificeren.

Concluderend, mensen willen zich nog steeds met elkaar verbinden in sportverenigingen en doen dat vooral met mensen waarmee overeenkomsten hebben. Dat kunnen overeenkomsten zijn zoals sociale status en levensfase maar ook het op eenzelfde wijze willen beoefenen van een sport. Voor de binding met een sportvereniging is de aanwezigheid van soortgenoten en gelijkgezinden van belang. De afwezigheid hiervan leidt tot een zwakkere binding.

Clubgevoel

Naast het sporten met vrienden en gelijkgezinden/soortgenoten, is ook het clubgevoel van invloed op de binding met een sportvereniging. Clubgevoel wordt door enkele respondenten beschreven als een gevoel van thuiskomen. Dit gevoel bestaat uit herinneringen en ervaringen die de respondenten samen en in interactie met andere sporters hebben opgedaan binnen de context van de vereniging. Een van de respondenten beschrijft clubgevoel als volgt:

"[...] Het gevoel van "nou daar ben ik weer. En je hebt daar ook al heel veel meegemaakt op die baan. Je hebt daar bijvoorbeeld keiharde trainingen gehad dat je echt midden op het veld lag bij te komen of in de zon een barbecue of op ook hele leuke moment dat je op een wedstrijd goed loopt en dat dan heel veel thuis publiek er dan is en allemaal naar je toe komen van, he goed gelopen, of juist dat je geblesseerd bent daar. Ja je hebt daar heel veel dingen meegemaakt eigenlijk, feestjes, vertrokken met de bus naar Engeland vanaf die plek. Dus dat is echt een soort van ja, thuis komen gevoel van ja, ben ik weer." Man, 23 jaar oud, atletiekvereniging 1700 leden, 12 jaar lid

Clubgevoel bestaat ook uit trots zijn op de prestaties. Dit kunnen de eigen prestaties zijn en ook die andere mensen binnen de vereniging, bijvoorbeeld 'het eerste' dat goed presteert. In het onderstaande fragment beschrijft een van de respondenten clubgevoel aan de hand van trots:

"[...] De prestaties. Daar ben ik wel trots op, dus nu de promotie naar de eredivisie. Ja dat is natuurlijk hartstikke gaaf. Dan zit je echt met atletiek clubs uit Rotterdam en Amsterdam en moet je lopen tegen mensen die ook Olympische Spelen hebben gelopen bijvoorbeeld die, die zitten ook bij de clubs. En ja, dat, dat is wel gaaf." Man, 23 jaar oud, atletiekvereniging 1700 leden, 12 jaar lid

Clubgevoel bestaat ook uit de betekenissen die wordt gegeven aan clubsymbolen, het clubtenu en de clubkleuren. Meerdere respondenten vertelden dat zij bij het zien van dergelijke uitingen een clubgevoel ervaren:

"[...] Het zit 'm ook in hele simpele dingen als je clubkleuren [...] bij Den Bosch, ook het zwart gele, het clubfacet, het ons kent ons gevoel, de feestjes die erbij horen. Het zit 'm in hele basale dingen" Vrouw, 25 jaar oud, hockeyvereniging 2000 leden, 15 jaar lid

In dit citaat komt ook het sociale aspect van een sportvereniging naar voren. De respondent wijst expliciet op het 'ons kent ons gevoel' en de feesten die door de vereniging worden georganiseerd.

Een van de respondenten vertelde dat binnen zijn vereniging onlangs het clubblad dat maandelijks werd uitgegeven is vervangen voor een digitale nieuwsbrief die eens per maand wordt verstuurd en een magazine dat viermaal per jaar wordt uitgebracht. De respondent vertelde dat enkele oudere leden bezwaar maakten tegen deze verandering:

"[...] Bij de club zitten en paar van die gulden leden zijn dat geloof, die van tachtig ofzo, die begonnen helemaal te steigeren "nog maar vier keer per jaar en dat magazine en wat is dat allemaal, voor en e-mail dat heb ik allemaal niet"." Man, 23 jaar oud, atletiek, 1700 leden

Analyse en conclusie

Clubgevoel kan worden omschreven als een positieve associatie bij de vereniging. Het bestaat uit een gevoel van thuis zijn of -komen en ervaringen en herinneringen die in interactie met anderen en binnen de context van de vereniging zijn opgedaan. Daarnaast bestaat clubgevoel uit een gevoel van trots, zowel op de eigen prestaties als de prestaties van andere mensen binnen de vereniging. De respondenten geven ook aan dat clubsymbolen, het clubtenu en de clubkleuren het clubgevoel oproepen. Daarnaast wordt ten aanzien van het clubgevoel ook gewezen op het sociale aspect van een sportvereniging. Ook het 'ons kent ons gevoel' en activiteiten die worden georganiseerd dragen bij aan de ontwikkeling van clubgevoel. Verder is voor oudere leden het clubblad dat zijn ontvangen een van de weinige tastbare dingen die hen nog aan de vereniging bindt. Het digitaliseren van het clubblad kan tot uitsluiting leiden van degenen die niet beschikken over de middelen om een digitaal clubblad te lezen.

Het belang van clubgevoel kan gerelateerd worden aan een van de psychologische behoeften die mensen hebben (Tay & Diener, 2011). Mensen hebben namelijk een sterke behoefte om ingesloten te worden in een sociaal verband. Clubgevoel draagt bij aan de bevrediging van deze behoefte omdat het bevestigt dat iemand deel uitmaakt van een sportvereniging. Clubgevoel bestaat uit herinneringen, ervaringen en trots die sporters in de sociale context van de sportvereniging op hebben gedaan. Bij het ervaren van een clubgevoel wordt op basis van deze herinneringen bevestigd dat een sporter deel uitmaakt van de vereniging.

In termen van de structuratietheorie (Giddens, 1984) kan clubgevoel ook beschouwd worden als de betekenis die sporters toekennen aan een vereniging (in: Dom, 2005). Clubgevoel is de betekenis die voortkomt uit de dialectische relatie tussen sporter en sportvereniging. Een sterk ontwikkeld clubgevoel duidt op een goede relatie tussen sporters en vereniging. Dit beïnvloedt vervolgens het handelen van de sporters en de betekenissen die aan binding met de vereniging worden toegekend. Op basis van de uitspraken van de respondenten blijkt dat een sterk clubgevoel leidt tot een sterkere binding.

Verder kan informatisering (Schnabel, 2004) in de zin van het digitaliseren van clubbladen en nieuwsbrieven, leiden tot uitsluiting van groepen die niet mogelijkheid hebben om gedigitaliseerde nieuwsbrieven en clubbladen te lezen.

Clubgevoel bestaat uit een gevoel van thuiszijn, ervaringen, herinneringen en trots die gebaseerd zijn op sociale interactie binnen de vereniging. Clubgevoel bevestigt dat iemand deel uit maakt van een sociaal verband doordat. Ook kan clubgevoel gezien worden als de betekenis die sporters, in interactie met de vereniging, toekennen aan sportverenigingen. Hierbij duidt een sterk ontwikkeld clubgevoel op een goede relatie (binding) tussen sporters en hun vereniging. Verder kan het digitaliseren van clubbladen en nieuwsbladen leiden tot uitsluiting van degenen die niet de mogelijkheid hebben deze te lezen.

Teambinding

Naast gebonden te zijn aan een sportvereniging, ontwikkelen mensen daarnaast ook een sterke band met het team of groep waarvan zij deel uitmaken. Een van de respondenten zei hierover:

"[...] Je teamgenoten zeg maar, voor mij is het wel een beetje je eigen je schaakniveau. Mensen waarbij je eerder in het team hebt gezeten. Ik heb ook een tijdje in het tweede gezeten waar ik eerder bij in teams gezeten, heb je, heb op een gegeven moment, en als mensen die je ook vaker achter het bord dus tegen komt, je speelt vaak tegen je eigen speelsterkte. En, maar goed met andere mensen zijn er ook wel contacten maar veel minder eigenlijk omdat je toch wat minder in contact komt, dus die mensen zitten niet in hetzelfde team, je speelt intern minder tegen ze maar je kent ze allemaal wel. Ik ken de meeste mensen hier eigenlijk wel van naam en iedereen ken je eigenlijk wel maar vooral voor mij dan de mensen uit je team, de zaterdagteams dat is eigenlijk ook weer een apart clubje waar je, waar je met z'n allen, waar je elkaar van kent." Man, 31 jaar oud, schaakvereniging 200 leden, 16 jaar lid

Volgens de respondenten komt de band met het team tot stand doordat men veel tijd met elkaar doorbrengt. Er wordt samen getraind, wedstrijden worden samen gespeeld, men reist gezamenlijk naar wedstrijd toe en zien elkaar in sommige gevallen om ook buiten de vereniging om. Naast deze leuke activiteiten zijn het ook ingrijpende gebeurtenissen die sporters binden aan een team. Zo schreef een van de respondenten:

"Een mede-atleet uit onze trainingsgroep is twee jaar geleden plotseling ziek geworden en overleden. Bij die crematie was het heel vreemd om te zien dat de jongens en meisjes waar je normaal altijd lol mee hebt verdriet hadden. Dit heeft ons als groep een stuk hechter gemaakt." Man, 23 jaar oud, atletiekvereniging 1700 leden, 12 jaar lid

Ten aanzien van de grote van sportverenigingen lijken de respondenten in kleine sportverenigingen, in het onderzoek 7-300 leden, zowel met het team/groep als met de sportvereniging een band opgebouwd te hebben en is deze band gelijkwaardig. Zo vertelde een van de respondenten:

"Met wie ik de band heb? Met mijn teamgenoten, met spelers uit de andere teams met mensen van het bestuur zeg maar, maar ook met de commissies zeg maar." Vrouw, 21 jaar oud, volleybalvereniging 120 leden, 10 jaar lid

Respondenten in kleinere verenigingen vertelden dat zij vrij groot deel van de andere mensen binnen de vereniging kennen. Veelal als gevolg van de activiteiten die door de verenigingen worden georganiseerd zoals kampen en toernooien en doordat men door de grote van de vereniging vaak dezelfde mensen ontmoeten. Uit gesprekken met de respondenten die verbonden zijn aan grote verenigingen, in het onderzoek 1700 en 2000 leden, werd duidelijk dat zij in verhouding een sterkere binding hebben met het team/groep dan met de vereniging. Dit ondanks dat verenigingen, net als kleine verenigingen activiteiten organiseren waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Ook werd duidelijk dat de mate van binding met een vereniging ook bepaald wordt door eventueel vrijwilligerswerk dat iemand verricht. Zo werd uit de woorden van een van de respondenten duidelijk dat hij ten opzichte van de andere respondenten die binnen een grote vereniging sporten, een sterkere binding heeft met de vereniging als gevolg van het bestuurswerk dat hij verricht.

Analyse en conclusie

Naast binding met de sportvereniging, ontwikkelen sporters ook een band met het team of de groep waar zij deel van uitmaken. Deze band ontstaat doordat men veel tijd met elkaar spendeert, bijvoorbeeld door samen te trainen, wedstrijden te spelen, door samen naar uitwedstrijden te reizen en door elkaar ook buiten het sporten om te ontmoeten. Daarnaast dragen ook ingrijpende gebeurtenissen zoals het overlijden van een teamgenoot bij aan de ontwikkeling van een band met het team. Respondenten die in kleinere verenigingen sporten, in het onderzoek 7-300 leden, voelen zich vrijwel allemaal zowel verbonden met de vereniging als met het team of groep waar men deel van uitmaakt. Ten aanzien van grote verenigingen, in het onderzoek 1700 en 2000 leden, hebben de meeste respondenten zowel een band met de vereniging als met het team/groep maar lijken zij zich meer verbonden te voelen met het team/groep dan met de vereniging. Hierbij speelt mee dat eventueel vrijwilligers werk dat iemand verricht de band de vereniging versterkt. Dit werd duidelijk uit de woorden van een van de respondenten die binnen een grote vereniging sport en daar ook bestuurswerk verricht.

Binnen een sportvereniging identificeren (Vermeulen & Verweel, 2009) sporters zich niet alleen met de vereniging maar ook met het team of de groep waarin zij actief zijn. Vanuit de structuratietheorie (Giddens, 1984) bezien, ontwikkelen en onderhouden sporters niet alleen een relatie en band met de sportvereniging als geheel, ook met substructuren daarbinnen zoals het team of de groep waar een sporter deel van uitmaakt (in: Dom, 2005). De relatie en de daaruit voortkomende binding tussen sporter en team/groep en sporter en vereniging lijken bij kleine verenigingen niet veel van elkaar te verschillen. In grote verenigingen lijkt het erop dat de binding tussen sporter en team/groep meer op de voorgrond staat. Dit is te verklaren doordat mensen in een grote vereniging de medesporters uit het eigen team/groep het meest frequent zien ten opzichte van de anderen mensen binnen de vereniging. In kleine verenigingen zien de respondenten vaker dezelfde mensen, naast de mensen uit het eigen team/groep. Hierdoor wordt ook een band wordt opgebouwd met mensen buiten het team/groep.

Concluderend kan gesteld worden dat sporters zich zowel met de vereniging als met teams identificeren. Zij ontwikkelen daarom niet alleen binding met een sportvereniging maar ook met het team/groep waarin zij actief zijn. In kleine verenigingen zijn de banden tussen sporter en team/groep en sporter en vereniging min of meer gelijkwaardig ten opzichte van elkaar. In grote verenigingen lijken sporters zich meer verbonden te voelen met het team, naast dat zij een veelal wat zwakkere band hebben met de vereniging.

Erkenning en waardering

Hier wordt beschreven hoe erkenning en waardering leiden tot binding met een vereniging. Uit meerdere interviews komt naar voren dat respondenten behoefte hebben aan erkenning en waardering binnen de vereniging. Erkenning betekent volgens een van de respondenten:

"[...] Het gevoel hebben dat je, ja, dat je een wezenlijk onderdeel bent van de club, dat je de aandacht krijgt die je verdient." Vrouw, 25 jaar oud, hockeyvereniging 2000 leden, 15 jaar lid,

Ook persoonlijke aandacht beschouwen enkele respondenten als een vorm van waardering. Persoonlijke aandacht kan bestaan uit het tonen van interesse en het bieden van steun als iemand dat nodig heeft. Een van de respondenten verteld hierover:

"[...] Toen mijn moeder stierf, dat voel je in de vereniging [...] alle leden zijn op de avondwaken of op de uitvaart geweest, dat zegt iets over een vereniging vind ik. Alle leden, stuk voor stuk, Dat betekend dus dat dat ze mijn vader [voorzitter van de vereniging] en mij waarderen." Vrouw, 34 jaar oud, schietsportvereniging 24 leden, 10 jaar lid, respondent is ook trainer

Enkele respondenten vertelden dat zijn binnen de vereniging het gevoel hadden dat hun team niet erkend werd. Alles leek om het eerste team te draaien. Dit werd bijvoorbeeld zichtbaar doordat tijdens trainingen van lagere teams de lampen voortijdig werden gedoofd waardoor de training eerder afgebroken moest worden. Dit gebrek aan erkenning binnen de vereniging lijkt gecompenseerd te worden door de erkenning die de respondenten binnen het team krijgen van elkaar. Een van de respondenten geeft aan dat meer erkenning door de vereniging tot meer waardering van de vereniging zou leiden:

"Als je, als ze dat [erkenning geven] nog wat beter zouden organiseren, zou de erkenning, ook voor de overige leden in mijn groep, groter worden Zou ik nog meer, ja waardering hebben voor de club, nog meer het gevoel hebben dat je ook een belangrijk deel bent van de vereniging. Ja, als ze daarin net wat meer nadruk op leggen, of in ieder geval mensen het gevoel krijgen dat daar de nadruk moet liggen, dat zou volgens mij helemaal ideaal zijn." Vrouw, 25 jaar oud, hockeyvereniging, 15 jaar lid, 2000 leden

Analyse en conclusie

Op basis van wat de respondenten vertelden wordt duidelijk dat zij behoefte hebben aan erkenning, waardering en persoonlijke aandacht binnen de vereniging. Zij willen het gevoel hebben dat zijn deel uit maken van de vereniging en er net zo goed toe doen als de anderen die binnen de vereniging sporten. Op basis van wat de respondenten vertelden lijken verenigingen een voorname rol in te moeten nemen om te voldoen aan deze behoefte van de respondenten. Bijvoorbeeld door niet alleen oog te hebben voor de hoog spelende teams/groepen, maar door ook te zorgen dat de lager spelende teams/groepen met plezier kunnen sporten. Verder lijkt een gebrek aan erkenning en waardering binnen het brede perspectief van de vereniging gecompenseerd te kunnen worden door de waardering, erkenning en aandacht die er voor elkaar is binnen teams/groepen. Een van de respondenten vertelde dat wanneer de vereniging net iets meer aandacht zou hebben voor de lager spelende teams, dat de vereniging leuker zou maken en er meer waardering zou komen voor de vereniging.

Vanuit de literatuur kan verklaard worden waarom de respondenten gewaardeerd en erkend willen worden. Tay & Diener (2011) stellen dat er aanwijzingen zijn voor het bestaan van universele menselijke behoeften. Hiertoe behoren ook de behoefte aan insluiting in een sociaal verband en erkenning en waardering. De behoefte aan erkenning en waardering van kan vanuit dit perspectief beschouwd worden als een van de behoeften van de mens die ook binnen de context van een vereniging bevredigt moet worden.

Een van de respondenten vertelde dat door erkenning en waardering vanuit de vereniging er ook meer waardering ontstaat voor de vereniging en dat dit de vereniging ook leuker maakt. Dit maak heel duidelijk dat er een dialectische relatie bestaat tussen sporter en sportvereniging. Op basis van de uitspraak die een van de respondenten deed kan gesteld worden dat de vereniging (structure) meer aandacht moeten hebben voor de sporters (agents) waarop de waardering van de agent voor de vereniging toeneemt

De hier gepresenteerd bevindingen maken duidelijk dat er sprake is van een dialectische relatie tussen sportverenigingen en sporters. Op het moment dat sportverenigingen hun leden niet erkennen leidt dat tot verminderd plezier in sportbeoefening en in sommige gevallen frustratie. Wanneer een sportvereniging iedereen binnen de vereniging het idee geeft dat zij deel zijn van de vereniging, vertaald dat zich tot meer waardering voor de vereniging.

Vrijblijvendheid

Hier wordt beschreven hoe vrijblijvendheid ingrijpt op de relatie tussen sporters en sportverenigingen. Enkele respondenten vertelden dat zij op een wat meer vrijblijvende manier betrokken zijn bij de vereniging. Veelal door werk, zijn zij niet meer in staat om alle trainingen en wedstrijden aanwezig te zijn. Omdat zij de binding met de vereniging niet wilden beëindigen hebben zij gezocht naar andere manieren om toch te kunnen sporten en betrokken te blijven bij de vereniging. Een van de respondenten vertelde hierover:

"[...] Omdat ik in de horeca werk kan ik niet altijd gooien maar als ik, ja dat is fijn, als ik vrij ben en ik kan gooien dan kan ik gewoon gooien. Dan stapt er gewoon iemand voor mij uit, dus dat is wel echt fijn [...] niet elke vereniging doet dat, dat is ook gewoon zeldzaam. Meestal hoor jij je aan te passen aan het team." Man, 26 jaar oud, dartvereniging 7 leden, 4 jaar lid

De respondent die deze uitspraak deed neemt deel aan een regulier competitie. Door afspraken te maken met de andere teamleden is het voor hem toch mogelijk om te kunnen blijven sporten in verenigingsverband.

Een andere respondent besloot om niet meer deel te nemen aan de clubcompetitie omdat deze wedstrijden te lang duurden en hij daardoor pas laat thuis was. Hij sport nu op een vrijere manier in verenigingsverband, daarover vertelde hij:

"[...] Gewoon gezellig potje met mensen snelschaken, dat is buiten het interne competitie verband om. Gewoon vrij schaken zeg maar. Zijn meestal wel wat meer mensen die niet intern willen spelen maar wel even komen en om tien uur naar huis willen gaan en dat is het even gezellig wat spelen en wat kletsen en even de week doornemen." Man, 31 jaar oud, schaakvereniging 200 leden, 16 jaar lid

Een van de respondenten vertelde dat hij samen met een aantal anderen van de vereniging in informeel verband traint buiten de door de vereniging gefaciliteerde trainingen. Hiervoor hanteren zij geen vaste dagen en tijden:

“We spreken elkaar veel via Whatsapp en dan, we hebben zo’n groepje en dan is het van continue van, nou jongens ik ga even duurtrainingkje doen, wie gaat ermee.” Man, 28 jaar oud, wielervereniging 300 leden, 3 jaar lid

Analyse en conclusie

De respondenten die vertelden dat zij op een meer vrijblijvende manier sport beoefenen in verenigingsverband, vertelden dat zij niet meer in de mogelijkheid waren om bij alle trainingen en wedstrijden aanwezig te zijn. Om dat zij wel wilden blijven sporten en de binding met de vereniging niet wilden beëindigen, zijn zij zich op een meer vrijblijvende manier gaan verhouden tot de vereniging. De vrijblijvendheid komt hiermee voort uit de wil om de binding te behouden. Daarmee is vrijblijvendheid geen vorm van binding op zich, maar een manier om een bestaand binding te behouden. De binding van de sporter wordt beïnvloed door de eerder in deze paragraaf beschreven aspecten.

Vanuit de literatuur beschouwd, wordt in termen van Giddens (1984) ingegrepen op de dialectische relatie tussen agency (sporters) en structure (sportverenigingen). De relatie tussen deze twee blijft bestaan maar wordt meer vrijblijvend van aard. Een ontwikkeling die te scharen is onder informalisering (Veldheer & Bijl, 2011). De meer vrijblijvende aard tussen agency en structure draagt er aan bij dat sporters hun binding met sportverenigingen kunnen in stand kunnen houden. Hiermee wordt de dialectische relatie tussen beiden zichtbaar. De agent die behoefte heeft aan een meer vrijblijvend binding maakt dit kenbaar richting structure, waarop de relatie meer vrijblijvend van aard wordt en de agent verbonden kan blijven aan de structure.

Sommige sporters hebben behoefte aan een meer vrijblijvende binding met een sportvereniging. Deze behoefte komt voort uit het willen behouden van een bestaande binding. Daarmee is vrijblijvendheid geen vorm van binding op zich zelf. Vrijblijvendheid is eerder een voorwaarde om sporters toegang te bieden tot sportverenigingen en sportbeoefening.

4.3 Het eind van de binding

In paragraaf 4.1 is beschreven hoe de respondenten in aanraking zijn gekomen met een sportvereniging. Vervolgens is in paragraaf 4.2 beschreven wat de respondenten bindt aan een sportvereniging. Hierop aansluitend wordt in deze paragraaf beschreven wat voor de respondenten redenen zouden zijn om binding met een sportvereniging te beëindigen (hypothetisch). Nadat de resultaten zijn beschreven, volgt aan het einde van deze paragraaf de analyse van de resultaten, gevolgd door een beknopte conclusie

De respondenten noemden verschillende hypothetische redenen om hun binding met een sportvereniging te beëindigen. Vrijwel alle respondenten vertelden dat zij hun band met de vereniging zouden beëindigen zodra meerdere mensen waarmee zij zich verbonden voelen de vereniging verlaten. Specifiek noemden zij hierbij mensen uit het team/groep die de vereniging verlaten. Hieruit blijkt heel duidelijk de binding die wordt opgebouwd met de mensen in een team/groep. Enkele respondenten vertelden dat zij zouden overwegen bij een andere vereniging te gaan sporten als mensen met wie zij een band hebben naar een andere vereniging zouden gaan:

“Nou de grootste reden is gewoon de, de gezelligheid en het, het sociale dus de vrienden eromheen. Als, als die mensen naar een andere club zouden gaan dan zou ik denk ik ook wel meegaan. Dan kan een club gewoon nog zo mooi zijn of je nog zo veel affiniteit hebben met het logo bijvoorbeeld, maar als die groep vrienden weg zou gaan gaat de lol er snel af, denk ik en toch die vaste groep, dat, dat maakt het dan leuk.” Man, 23 jaar oud, atletiekvereniging 1700 leden, 12 jaar lid

Naast het ontbinden van medesporters met wie de respondenten een sterke band hadden, wordt ontbinding mogelijk ook beïnvloed door prestatieniveau. Zo vertelden meerdere respondenten aan de vereniging mogelijk te verlaten wanneer zij de kans of het aanbod krijgen om hogerop te spelen:

“[...] Als ik gewoon gevraagd wordt voor een andere club om daar te komen volleyballen, om hogerop te komen [...] meestal als je gevraagd wordt spelen die waarschijnlijk hoger niveau en dan zien ze iets in je.” Vrouw, 21 jaar oud, volleybal 120 leden, 10 jaar lid

Dezelfde respondent vertelde dat uitkomen voor een andere vereniging niet het einde zou betekenen van de binding met de sportvereniging. Zij vertelde over oud-teamgenoten die voor een andere vereniging zijn gaan spelen maar nog steeds hun oude (voor de respondent huidige) vereniging bezoeken. Op de vraag of zij dit ook zou doen wanneer zij voor een andere vereniging zou spelen antwoorde zij bevestigend. Over de reden hiervoor vertelde zij:

“Gewoon om oude vrienden weer op te zoeken, gewoon om bij te praten weer ook wel, de sfeer hangt er nog gewoon. Is gewoon gezellig, voor de gezelligheid opzoeken.” Vrouw, 21 jaar oud, volleybalvereniging 120 leden, 10 jaar lid

Een andere hypothetische reden voor ontbinding is wanneer de respondenten het niet eens zijn met besluiten van het bestuur en zichzelf niet meer herkennen in de vereniging. Meerdere respondenten vertelden dat zij als gevolg hiervan mogelijk individueel of als collectief binding beëindigen:

“[...] Dat ze, meer, meer contributie of dat ze onredelijke, ja ik kan er niet echt en voorstelling doen maar stel nou dat er echt iets, dat ze echt iets doen waar ik het helemaal niet mee eens ben of, of waar, waar een hele groep mensen het totaal niet mee eens, dan kan ik me voorstellen dat je dan als hele groep, zo'n club verlaat omdat je dan niet meer jezelf vind in zo'n club.” Man, 23 jaar oud, atletiekvereniging 1700 leden, 12 jaar lid

Andere redenen die respondenten noemden zijn niet direct gerelateerd aan de vereniging zelf maar aan het sociale leven en de levensfase van de respondent. Respondenten noemden als mogelijke redenen voor het beëindigen van binding de komst van kinderen, het niet meer kunnen combineren met werk/gezin en het verhuizen waardoor de afstand tot de vereniging te groot zou worden. Een van de respondenten vertelde over de redenen voor ontbinding:

“Ja dan zou het echt iets van verhuizen moeten zijn of echt te druk moeten zijn of. Te druk moet zijn, net als nu ben ik ook hartstikke druk, ik blijf toch eigenlijk wel lid en dan blijf ik wel lid en dan betaal ik wel mijn contributie en speel ik alleen niet 's avonds. En nu ook speel ik eigenlijk alleen maar zaterdag wedstrijden dus dan zou het echt iets moeten zijn nou ja wat ik je net zei of ik zou verhuizen ver weg maar zelfs dan nog zou dat niet de reden zijn hier weg te gaan als ik altijd nog de zaterdagwedstrijden [speel].” Man, 31 jaar oud, schaakvereniging 200 leden, 16 jaar lid

Opvallend is dat hij ondanks alles de binding met de vereniging in stand wil houden. Er waren meerdere respondenten die vertelden de band zo lang mogelijk in stand te willen houden. Bijvoorbeeld door alleen nog maar wedstrijden te spelen of door plaats te nemen in een team dat een keer per week traint.

Een van de respondenten heeft in het verleden haar binding met een sportvereniging beëindigd. Zij wijst in de onderstaande uitspraak op de rol die haar ex-partner had bij ontbinding de vereniging:

“Hij vond dat ik wel dus, dat ik kon blijven tafeltennissen omdat het mijn sport is en omdat ik leuk vond maar al dat sociale erbuiten, dat vond ie maar niets eigenlijk of dat kon niet. Dus toen ben ik gestopt met tafeltennis omdat ik het toen niet op de manier kon doen hoe ik het zou willen, tenminste dan zou ik inderdaad ook sociaal daarna wat gaan drinken of aan een toernooi meedoen dat soort dingen. Dus ja, dat ging niet samen toen ben ik gestopt eigenlijk. Dus ja ik heb toen nog even een halfjaar daar gespeeld toen ben ik gestopt en toen zes zeven jaar niet meer gespeeld.” Vrouw, 31 jaar oud, tafeltennisvereniging 170 leden, 3 jaar lid

Analyse en conclusie

De respondenten geven aan dat een mogelijke reden om binding te beëindigen het stoppen van medesporters is waarmee een band mee is opgebouwd zoals mensen uit het team/groep. Ook wanneer de mogelijkheid zich voordoet om op een hoger niveau te spelen, is dat mogelijk een reden om binding te beëindigen. Bijvoorbeeld door de vereniging nog steeds te blijven bezoeken. De respondenten vertelden dat zij de binding ook beëindigen als het bestuur beslissingen neemt waar zij niet achterstaan en wanneer zij zich niet meer herkennen in de vereniging.

Buiten deze mogelijke redenen voor ontbinding die aan de sportvereniging gerelateerd zijn, zijn er ook (hypothetische) redenen voor ontbinding die niet (direct) aan de vereniging zijn gerelateerd. De respondenten vertelden dat de komst van kinderen en de tijdsdruk als gevolg van de combinatie (gezin,) werk en sporten en verhuizen redenen zijn om te ontbinden. Echter zijn er ook respondenten die vertelden dat zij ondanks de toegenomen afstand en tijdsdruk de binding wel in stand zouden willen houden. Dit door bijvoorbeeld in een aangepaste vorm te gaan sporten. Een van de respondenten heeft in het verleden de binding met een sportvereniging beëindigd als gevolg van een partner die liever niet had dat zij in verenigingsverband sportte.

Kijkend naar de literatuur, dan komen de door de respondenten genoemde hypothetische redenen voor ontbinding overeen met de redenen om te stoppen met sporten zoals beschreven in de Sportersmonitor 2008 (W.J.H. Mulier Instituut, 2009). Echter zijn er ook respondenten die vertelden dat zij ondanks de toegenomen afstand en tijdsdruk de binding wel in stand zouden willen houden. Dit door bijvoorbeeld in een aangepaste vorm te gaan sporten. Dit wijst op een proces van informalisering en het ontstaan van lichte gemeenschappen (Duyvendak & Hurenkamp, 2004).

Vanuit de kenmerken van sportverenigingen die Boessenkool et al. (2011) beschrijven, kunnen ook enkele verbanden worden gelegd met de hypothetische redenen die de respondenten noemen geven voor ontbinding met een sportvereniging. Zo beëindigen de respondenten mogelijk de binding als zij zich niet kunnen vinden in de besluiten van het bestuur en als zij zich niet meer herkennen in de vereniging. Dit wijst op het belang van een democratisch besluitvormingsproces en de aanwezigheid van soortgenoten en gelijkgezinden. Wanneer deze kenmerken van een sportvereniging worden aangetast, leidt dit mogelijk tot ontbinding.

Het beëindigen van lidmaatschap als gevolg van het niet eens zijn met besluiten en zichzelf niet herkennen in een sportvereniging kunnen ook vanuit de structuratietheorie van Giddens (1984) beschouwd worden (in: Dom, 2005). Het eerst genoemde is een duidelijk voorbeeld van de dialectische relatie tussen sporter en sportvereniging, zeker gezien de democratische wijze waarop besluiten worden genomen in een vereniging (Boessenkool et al., 2011). Het niet meer herkennen in de sportvereniging wijst op veranderingen binnen de sociale structuur waardoor de respondent zich mogelijk niet meer identificeert met de andere mensen binnen de sportvereniging.

Concluderend kan gesteld worden dat de hypothetische motieven van de respondenten om binding te beëindigen, overeenkomen met de motieven die zijn beschreven in de Sportersmonitor 2008 (W.J.H. Mulier Instituut, 2009). Wel vertelden de respondenten dat zij ondanks hun motieven tot ontbinding, de binding zo lang mogelijk in stand willen houden door gebruik te maken van een andersoortig sportaanbod binnen de sportvereniging. Dit wijst op het proces van informalisering en het ontstaan van lichte gemeenschappen.

De mogelijke redenen voor het ontbinden zijn te relateren aan de aantasting van de kenmerken van sportverenigingen (Boessenkool et al., 2011), namelijk het democratisch besluitvormingsproces en de aanwezigheid van soortgenoten en gelijkgestemden. Wanneer deze aangetast worden, grijpt dit in termen van Giddens (1984) in op de dialectische relatie tussen sporters en sportverenigingen wat kan leiden tot ontbinding (in: Dom, 2005).

4.4 Presteren als een verbindende betekenis

In de voorgaande paragrafen is beschreven hoe de respondenten met een sportvereniging in aanraking zijn gekomen (paragraaf 4.1), wat de respondenten bindt aan een sportvereniging (paragraaf 4.2) en wat redenen zijn om binding te beëindigen (paragraaf 4.3). In deze paragraaf wordt ingegaan op de betekenissen die presteren krijgt. Presteren komt, in verschillende verschijningsvormen, terug in vrijwel alle interviews en grijpt in op zowel het ontstaan, de ontwikkeling en beëindiging van binding. In deze paragraaf worden eerst de verschillende verschijningsvormen van presteren beschreven. Vervolgens wordt beschreven hoe presteren ingrijpt op binding. De paragraaf wordt afgesloten met een analyse van de hier beschreven resultaten en een beknopte conclusie.

De verschijningsvormen van presteren

Presteren wordt in dit verslag gebruikt als een paraplubegrip voor een aantal manieren om met sport bezig te zijn. Presteren bestaat uit drie elementen: prestatiegerichtheid, persoonlijke ontwikkeling en het zoeken van uitdagingen.

Prestatiegerichtheid

Ten aanzien van prestatiegerichtheid vertelde een van de respondenten:

“Ik ben ook altijd, hoe heet het, erg geconcentreerd en dan zeggen sommige ook weleens tegen je van “vind je het wel leuk het darten” maar ik ben gewoon echt met het spel bezig, dus, dus ik kom om te winnen en niet om te verliezen. Dus ik ga ook echt voor de winst. Dus als ik niet win ben ik ook wel teleurgesteld” Man, 26 jaar, dartvereniging 7 leden, 4 jaar lid

Zoals uit de aangehaalde uitspraak blijkt, heeft prestatiegerichtheid betrekking op het willen winnen van tegenstanders. Ook het hoogst mogelijke niveau willen halen behoort hiertoe. Bij prestatiegerichtheid gaat het vooral om de team of individuele prestatie tegenover de prestatie van een tegenstander.

Persoonlijke ontwikkeling

In vergelijking met prestatiegerichtheid gaat het bij persoonlijke ontwikkeling niet zozeer om het leveren van een prestatie ten opzichte van anderen, maar meer om jezelf ontwikkelen in de zin van leren en het verbeteren van prestaties. Het boeken van progressie geeft de respondenten een voldaan gevoel, zoals een van hen vertelde:

“Als je dan in een zomerseizoen gewoon weer een aantal seconden van een wedstrijd afloopt zeg maar, dan, dan vind ik, dan geeft dat ook wel echt een kick, dan kan je de hele week lekker voelen van ja “ik heb het toch maar geflikt”.” Man, 23 jaar oud, atletiekvereniging 1700 leden, 12 jaar lid

Uitdaging zoeken

Presteren kan ook opgevat worden als het zoeken naar uitdagingen. Hierbij gaat het om het prikkelen en motiveren van sporters. Belangrijk hierbij is het sporten met en tegen sporters van gelijk niveau. Zo vertelde een van de respondenten:

“[...] Ik ben toch de beter in het team. In de tweede divisie won ik zestig procent ofzo maar mijn teamgenootjes, sommige wonnen er maar een echt zes of zeven procent dus dat was helemaal niet leuk voor hun, die waren steeds kansloos eigenlijk dus zij willen een stap lager waarschijnlijk volgend seizoen dus derde divisie en ja, dan ga ik niet derde divisie denk ik spelen .” Vrouw, 31 jaar oud, tafeltennisvereniging 170 leden, 3 jaar lid

De invloed van presteren op binding

Nu de verschillende vormen van presteren zijn beschreven, wordt hier beschreven hoe presteren van invloed is op binding. Op basis van de uitspraken van de respondenten lijkt presteren in te grijpen op zowel het ontstaan, het ontwikkelen en beëindigen van binding. Zo vertelde een van de respondenten over het verlaten van een sportvereniging:

“[...] Toen ik eigenlijk ook dat niveau had gehaald dat, maar toen ik beter was dan de leraren op de basisschool zeg maar ja dan moet je, toen hebben ze contact gezocht en kon ik naar die schaakclub en daar waren de mensen beter net zo lang dat ik daar eigenlijk te goed werd en toen ben ik hier heen gegaan. Ik ben hier nog niet weg dus ik ben nog niet goed genoeg [met een knipoog].” Man, 31 jaar oud, schaakvereniging 200 leden, 16 jaar lid

Deze respondent heeft zich in het verleden ontbonden van verenigingen omdat hij daar zichzelf niet meer kon ontwikkelen. Respondenten noemden ook dat de kans om op een hoger niveau te spelen mogelijk leidt tot het ontbinden met de huidige vereniging evenals een het vinden van een uitdaging in een nieuwe sport of sportvereniging. Presteren lijkt hiermee gelijktijdig in te grijpen op ontbinden en verbinden. Een sporter beëindigd namelijk de binding met zijn huidige vereniging om zich vervolgens te verbinden aan een nieuwe vereniging.

Daarnaast beïnvloed presteren ook de ontwikkeling van binding. Zoals eerder beschreven leiden kunnen prestaties leiden tot een gevoel van trots dat bijdraagt aan het ontstaan van een clubgevoel. Ook draagt presteren bij aan de ontwikkeling van een band tussen binnen een team of groep:

“Als je altijd maar slecht presteert en merkt dat je als team niet voorruit gaat, dan doet iets aan de sfeer en als je merkt dat je met het team beter wordt, dan wordt je op een bepaalde manier ook hechter. Dat creëert gewoon een band.” Vrouw, 25 jaar oud, hockeyvereniging 2000 leden, 15 jaar lid

Analyse en conclusie

Opvallend is dat vrijwel alle respondenten noemen dat zij willen winnen, zichzelf willen ontwikkelen of zoeken naar een uitdaging. Hiermee wordt de indruk gewekt dat er in een zekere mate behoefte is aan het leveren van prestaties en beleving. Presteren kan gelijktijdig ingrijpen op ontbinden en verbinden. Een sporter beëindigt de binding met zijn huidige vereniging om zich vervolgens te verbinden aan een nieuwe vereniging. Ook kunnen prestaties leiden tot de ontwikkeling van binding. Hierbij kan het gaan om het ontwikkelen van een trots (zoals ook eerder beschreven bij clubgevoel) die leidt tot binding met de vereniging en ook om het versterken van de binding met het team/groep waar iemand deel van uitmaakt als gevolg van winst. Verder lijkt het van belang dat sporters die met of tegen elkaar spelen van min of meer vergelijkbaar niveau zijn. Dit om te voorkomen dat iemand deel uitmaakt van een team/groep waarvan het niveau te hoog is en iemands prestaties niet bijdragen. Andersom geven de respondenten aan dat zij uitgedaagd willen worden en daarom niet onder hun niveau willen spelen.

Wanneer de vergelijking wordt gemaakt met de literatuur is ook daaruit op te maken dat sporters belang hechten aan presteren. Zo worden in de Sportersmonitor 2008 (W.J.H. Mulier Instituut, 2009) het opbouwen van conditie, kracht en lenigheid genoemd als motieven voor sportbeoefening. Dit kan verklaard worden vanuit het perspectief van Cashmore (1990) op sporters. Hij stelt dat sporters 'performance machines' zijn gemaakt zijn om prestaties te leveren. Presteren kan daarnaast verklaard worden vanuit de innerlijke behoefte van mensen aan zelfontwikkeling en zelfontplooiing (Tay & Diener, 2011).

Het lijkt erop dat de respondenten de eigen sportieve vaardigheden willen blijven verbeteren. Sporten, en het zoeken naar uitdagingen, het willen verbeteren van de prestaties en willen winnen kunnen ook beschouwd worden als vormen van zelfontplooiing en mogelijk ook als processen van identiteitsconstructie (Vermeulen & Verweel) waarbij men door te presteren, het zoeken van nieuwe uitdagingen en het verbeteren van de vaardigheden identiteiten construeert.

Presteren kan ook vanuit de structuratietheorie (Giddens, 1984) beschouwd worden. De aanwezigheid van sporters van een gelijk niveau, soortgelijken in termen van Boessenkool et al. (2011) en het spelniveau van het team/groep, de aanwezigheid van uitdagingen en de mogelijkheid tot het ontwikkelen van de vaardigheden kunnen als kenmerken van een sportvereniging beschouwd worden die de dialectische relatie tussen sporters en sportverenigingen beïnvloeden.

De hier beschreven invloed van presteren op binding lijkt samen te hangen met de maatschappelijke ontwikkeling intensivering (Veldheer & Bijl, 2011). Zo lijkt op basis van wat de respondenten vertelden ook in de sport een behoefte te zijn aan intensieve ervaringen door op zoek te gaan naar uitdagingen, mogelijkheden om zichzelf te verbeteren en zijn zij soms in sterke mate gericht op het halen van winst.

Concluderend lijkt er in de sport sprake te zijn van een bepaalde mate van intensivering. De respondenten vertelden dat zij gericht zijn op prestaties op het vinden van uitdagingen en het ontwikkelen van persoonlijke (sportieve) vaardigheden, dit op het niveau dat bij hun past. Enkele respondenten vertelden dat zij, soms in sterke mate, gericht zijn op het neerzetten van prestaties in de zin van winst behalen. Presteren lijkt ook in te grijpen op binding. Sporters vertelden de binding met een vereniging beëindigen als zij daar geen uitdaging meer vinden, de persoonlijke ontwikkeling stopt of het prestatieniveau onder het niveau is van de respondent. Deze ontbinding gaat daarmee gepaard met het aangaan van een nieuwe binding met een vereniging waar men een uitdaging vindt, zich kan ontwikkelen of waar zij de mogelijkheid krijgen op een hoger niveau te spelen. Binding draagt ook bij aan binding, prestaties, ook van anderen binnen de vereniging, creëren een trots die bijdraagt aan het clubgevoel en winnen versterkt de al bestaand band binnen een team.

5 Conclusie

Dit verslag begon met een beschrijving van de ambigue wereld waarin sportverenigingen zich bevinden. Waar sommige verenigingen te maken hebben met een sterk dalende ledenaantal, slagen andere verenigingen erin juist meer leden aan zich te binden. Daarbij komt dat tegenover een stijgend aantal sporters een dalend aantal sportverenigingen staat. Deze tegenstrijdige ontwikkelingen leiden tot onzekerheid en roepen de vraag op hoe sportverenigingen en sportbonden dan wel moeten inspelen op de ontwikkelingen die plaatsvinden. Met het in dit verslag beschreven onderzoek is getracht bij te dragen aan een antwoord op die vraag door te onderzoeken *welke betekenissen sporters geven aan binding met een sportvereniging en hoe deze betekenissen zich verhouden tot maatschappelijke ontwikkelingen*. Voordat deze hoofdvraag wordt beantwoord, worden allereerst de vier deelvragen beantwoord.

Hoe komen sporters in aanraking met een sportvereniging?

Sporters worden vaak al op jonge leeftijd door hun ouders aangespoord om een sport te beoefenen. Vaak met het argument dat sport bijdraagt aan de gezondheid en de ontwikkeling van sociale vaardigheden. Deze motieven voor sportbeoefening zijn in de loop der jaren niet verandert, zo blijkt uit een vergelijking met de motieven voor sportbeoefening uit de Sportersmonitor 2008 (W.J.H. Mulier Instituut, 2009). Verder oefenen bij de keuze voor een sport en sportvereniging processen van identificatie (Vermeulen & Verweel, 2009) invloed uit op de sporter. Sporters kiezen vooral voor sporten die mensen uit het sociale netwerk beoefenen en voor verenigingen waar bekenden sporten. Een enkeling laat zich bij de keuze voor een sport leiden door televisiebeelden van een sport die aanspreekt of door een sportvereniging waarmee zij in contact kwamen tijdens schoolsportactiviteiten. Ook zijn het soms de ouders die de uiteindelijke beslissing waar de jonge sporter gaat sporten. De sporter in spe lijkt uit een scale van sporten en sportverenigingen te kunnen kiezen. Echter wordt hier, in navolging van de Beer (2004), gesteld dat keuzes in sterke mate worden beïnvloed door de sociale omgeving van jonge sporters.

Wat bindt sporters aan een sportvereniging?

Naast sporten met vrienden, zijn ook het ontmoeten van mensen en het ontstaan van nieuwe vriendschappen redenen om bij een vereniging te sporten. Binnen een vereniging verbinden sporters zich vooral met gelijkgezinden en mensen waarmee zij iets gemeen hebben. Sporters verbinden zich dus vooral met degenen met wie zij zich identificeren (Vermeulen & Verweel, 2011). Sportverenigingen lijken hiermee vooral een sociale context te zijn waarbinnen bonding sociaal kapitaal wordt ontwikkeld. Naast het sociale aspect is het ook clubgevoel dat sporters bindt aan een vereniging. Clubgevoel geeft sporters bevestiging dat zij deel uitmaken van een vereniging en raakt daarmee aan de innerlijke menselijke behoefte naar inclusie in sociale verbanden (Tay & Diener, 2011). Clubgevoel bestaat uit ervaringen en herinneringen en een gevoel van trots en een geeft het veilige gevoel van 'thuis'. Verder vinden sporters het belangrijk dat zij erkend en gewaardeerd worden. Dit is te herleiden tot de menselijke behoefte naar erkenning en waardering (Tay & Diener, 2011). Hierbij leidt erkenning en waardering van de vereniging tot meer waardering voor de vereniging, waardoor een sterkere binding ontstaat met de vereniging. Hypothetische redenen voor ontbinding zijn het stoppen van medesporters, niet eens zijn met beslissingen van het verenigingsbestuur en het zich niet meer herkennen in de vereniging. Dit naast reguliere redenen als 'geen tijd' en 'verhuizen'.

Welke maatschappelijke ontwikkelingen zijn herkenbaar in de betekenissen die sporters geven aan binding met een sportvereniging?

Sporters willen zich nog steeds met elkaar verbinden, in dat opzicht lijkt er dus geen sprake van individualisering. Wel lijkt de aard van de binding tussen sporters en sportverenigingen te veranderen wat wijst op de invloed van informalisering. Sommige sporters hebben behoefte aan meer vrijblijvendere vormen van binding. Deze behoefte komt voort uit het in stand willen houden van de bestaande binding, die onder druk is komen te staan door factoren als werk en gezin (hypothetisch). Door deze lossere binding zijn deze sporters om de binding in stand te houden en te blijven sporten bij dezelfde vereniging als waar zij al (jaren) lid zijn. Vrijblijvendheid is hiermee geen vorm van binding maar schept een voorwaarde voor het behoud en ontwikkelen van binding met een sportvereniging. Verder zijn sporen van intensivering te herkennen in de sport. Vrijwel alle respondenten maakten kenbaar dat zij gericht zijn op het leveren van prestaties of persoonlijke ontwikkeling of het vinden van uitdagingen. Dit lijkt in te grijpen op zowel het ontstaan, de ontwikkeling en beëindigen van binding. Sporters ontbinden als zij bij andere verenigingen op een hoger niveau sport kunnen beoefenen, daar betere mogelijkheden zijn om zichzelf te kunnen ontwikkelen en daar een uitdaging is te vinden. Dit grijpt in op het ontbinden met de 'oude' vereniging en het aangaan van binding met de 'nieuwe' vereniging. Daarnaast dragen prestaties bij aan het ontwikkelen van clubgevoel en een hechtere band met het team. Clubgevoel bestaat namelijk onder andere uit een trotsheid op eigen prestaties, of prestaties van bijvoorbeeld een eerste team. Een hechtere band binnen het team ontstaat doordat door winnen een wij-gevoel ontstaat.

In hoeverre is er een relatie tussen de karakteristieken van een sportvereniging en binding?

Naast dat sporters zich verbonden voelen met de vereniging, identificeren zij zich ook, en soms vooral, met het team waarvan zij deel uitmaken. In kleine verenigingen (7 tot 300 leden) voelen sporters zich verbonden met zowel de vereniging als het team. In grote vereniging (1700 en 2000 leden) lijkt de binding met het team in verhouding sterker te zijn dan de binding met de vereniging. Dit verschil ontstaat doordat mensen in kleinere verenigingen vaker dezelfde mensen ontmoeten binnen de vereniging en daar op den duur een band mee opbouwen. In grote verenigingen treft men minder vaak dezelfde mensen en bouwt men daarom in mindere mate een band op met andere leden van de vereniging dan de mensen uit het eigen team.

Welke betekenissen geven sporters aan binding met een sportvereniging en hoe verhouden deze betekenissen zich tot maatschappelijke ontwikkelingen?

Mensen willen zich nog steeds verbinden met sportverenigingen. Bij voorkeur met verenigingen waar mensen sporten waar zij zich mee identificeren. Men wil sporten met vrienden, met mensen die dezelfde passie voor een sport hebben, die een sport op eenzelfde manier willen beoefenen en waar mensen sporten waar zij een andersoortige overeenkomst mee hebben. Daarmee lijkt individualisering geen invloed te hebben op de betekenissen die binding met een sportvereniging krijgen. Een andere maatschappelijke trend, formalisering, is wel herkenbaar. Sommige mensen hebben behoefte aan meer vrijblijvende vormen van binding. Deze behoefte komt voort uit het in stand willen houden van een bestaande binding. Meer vrijblijvende vormen van binding zijn voorwaardenscheppend voor het behouden en ontwikkelen van binding. Verder hebben sporters behoefte aan intensievere belevingen, bijvoorbeeld presteren, persoonlijke ontwikkeling of zoeken zij naar nieuwe uitdagingen. Dit kan opgevat worden als een vorm van intensivering die van invloed is op het ontstaan en gelijktijdig beëindigen van binding, evenwel als het ontwikkelen van binding. Het leveren van prestaties kan de ontwikkeling van binding beïnvloeden. Zo kunnen prestaties tot een gevoel van trots en daarmee clubgevoel leiden en het ontwikkelen van een hechte band binnen een team.

6 Discussie

In dit hoofdstuk worden allereerst de gepresenteerde bevindingen in een breder maatschappelijk perspectief geplaatst. Vervolgens worden enkele aanbevelingen voor vervolgonderzoek beschreven om af te sluiten met aanbevelingen voor sportbestuurders en beleidsmakers over hoe de bevindingen in de praktijk toe te passen

Een breder perspectief

Individualisering werd door het Sociaal Cultureel Planbureau al in 1994 aangemerkt als een proces dat grootse gevolgen zou hebben voor de sociale verhouding in de samenleving. Van Bottenburg (2004) heeft onderzoek verricht naar de invloed van individualisering in de sport. Dit deed hij op basis van de veronderstelling dat individualisering ingrijpende gevolgen zou hebben voor de sport. Zo zou decollectivisering leiden tot een verminderde behoefte tot binding en minder hechte sociale verbanden. Van pluriformering werd verwacht dat dit zou leiden tot een grote verscheidenheid van het sportaanbod en het uiteenlopen van de voorkeuren van sporters. Ook zouden deze sporters minder lang dezelfde sport beoefenen. Van Bottenburg (2004) heeft de deze stellingen getoetst op basis van een secundaire analyse van bestaande onderzoeksgegevens. Deze analyse leidde tot de conclusie dat er slechts kleine sporen waren van de aanwezigheid van individualisering in de sport. Echter onvoldoende om te stellen dat er sprake was van individualisering. De aanname dat er sprake zou zijn van een toenemende heterogeniteit van het sportgedrag komt volgens van Bottenburg (2004) voort uit selectieve aannamen. De veranderingen die zich voor doen in het gedrag van de sporters komen in zoverre overeen dat van Bottenburg (2004) spreekt van een heterogene uniformiteit.

Wanneer de vergelijking wordt gemaakt tussen het onderzoek van van Bottenburg (2004) en het in dit verslag beschreven onderzoek, komt de conclusie nagenoeg overeen. Negen jaar nadat van Bottenburg onderzoek verrichte naar de invloed van individualisering in de sport, is op basis van de betekenissen die sporters geven aan binding met een sportvereniging vooralsnog geen sprake van individualisering. De bevindingen duiden eerder op een tegengestelde ontwikkeling. Sociale interactie is een van de voornaamste redenen om binnen een vereniging te gaan sporten en vooral ook om daar te blijven sporten.

In een maatschappelijk perspectief lijken de bevindingen van het voorliggende onderzoek duidelijk te maken dat er maatschappelijk gezien geen sprake is van individualisering. Mensen willen zich nog wel degelijk met elkaar verbinden. Het enige dat in sommige gevallen verandert is de aard van de binding. Er lijkt behoefte te zijn aan 'lichte' vormen van binding die leiden tot het ontstaan van 'lichte gemeenschappen' in termen van Duyvendak & Hurenkamp (2004). Deze lichte vormen van binding en gemeenschappen ontstaan doordat mensen graag een band willen opbouwen of behouden met anderen. Om hiertoe in staat te zijn ontstaat de vraag om een bepaalde mate van flexibiliteit en vrijblijvendheid. Een verwijzing naar informalisering maar vooral een voorwaarde die het aangaan van sociale verbinding mogelijk maakt.

De constatering dat de aard van binding lijkt te veranderen werkt ook door in het agency/structure debat. De vraag die zich hierbij opdringt is hoe agency en structure zich tot elkaar gaan verhouden als agents zich wel willen binden, maar onder voorwaarde dat het een om een vrijblijvende binding gaat? Beredeneert vanuit het perspectief van de structuratietheorie van Giddens (1984), zou dit kunnen leiden tot een bepaalde mate van aanpassing van structure aan de behoeften van de agents (in: Dom, 2005). Agency en structure staan in een dialectische relatie tot elkaar wat agents de mogelijkheid biedt om, mits zij over de juiste hulpbronnen beschikken, invloed uit te oefenen op de regels. Voor structure is er ook een bepaalde noodzaak tot verandering. Structure bestaat door het handelen van agents naar de regels die in interactie tussen agency en structure tot stand zijn gekomen. Als deze agents wegvallen omdat zij zich niet meer kunnen of willen binden met de structure, tast dit het bestaansrecht aan.

Aanbevelingen voor vervolg onderzoek

Net zoals Vermeulen & Verweel (2009) stellen, blijkt ook uit het in dit verslag beschreven onderzoek de invloed van identificatie processen op binding en de ontwikkeling van sociaal kapitaal binnen een sportvereniging. Vanuit dit gegeven is het relevant om te onderzoeken welke invloed de samenstelling van het ledenbestand heeft op de betekenissen die worden toegekend aan binding met een sportvereniging. In dit onderzoek zijn aanwijzingen gevonden dat sporters zich vooral binden aan mensen met wie zij zich identificeren. Het voorgestelde onderzoek kan inzicht geven de verhoudingen en aard van de sociale relaties binnen verenigingen. Dit is maatschappelijk relevant omdat deze kennis toegepast kan worden bij de inzet van sport als middel in bijvoorbeeld (re)integratie- en socialisatietrajecten. Deze vraagstelling is wetenschappelijk relevant omdat het inzicht geeft in de wijze waarop mensen in de samenleving met elkaar omgaan en de ontwikkeling van bonding en bridging kapitaal.

Aanbevelingen voor sportbestuurders en beleidsmakers

De bevindingen in dit onderzoek zijn ook voor sportbestuurders en beleidsmakers relevant. De opgedane inzichten kunnen namelijk toegepast worden in het denken over sportstimulering en het binden van sporters.

Kijken naar veel sportstimuleringsactiviteiten, dan zijn deze vooral gericht op het scheppen van voorwaarden om sportbeoefening mogelijk te maken. De resultaten van het onderzoek tonen aan dat mensen vooral sporten met degenen met wie zij zich identificeren en dat het sociale netwerk de keuze voor een sport en sportvereniging in sterke mate beïnvloed. Wanneer deze gedachtegang vertaald wordt naar de praktijk, dan zou er bijvoorbeeld ingezet kunnen worden op het member-get-member principe. Mensen die al verbonden zijn aan een sportvereniging nodigen hun ouders, vrienden/vriendinnen, burens enz. uit om kennis te maken met een sport en sportvereniging. Denk hierbij aan introductietrainingen, vrienden/vriendinnen middagen en een kind-ouder toernooi (of andersom). Het sporten hoeft bij deze activiteiten niet eens altijd voorop te staan. Dit blijkt wel uit het succes van het programma 'Denken en doen' van de Nederlandse Bridge Bond (NBB) (Leemrijse & Veenhof, 2012). In dit programma ligt de nadruk op het vergroten van het sociale netwerk van eenzame ouderen. Bridge is hierbij het middel.

Ten aanzien van het binden van sporters wordt een tweetal adviezen gegeven. Uit het onderzoek blijkt dat mensen op zoek zijn naar sportieve uitdagingen, zij zichzelf op sportief gebied willen ontwikkelen of willen presteren. Deze drie aspecten van 'presteren' lijken ook in te grijpen op zowel het aangaan van een nieuwe binding, ontbinding en het ontwikkelen van binding. Men lijkt zicht te ontbinden wanneer een sport onvoldoende uitdaging biedt, men zich niet verder kan ontwikkelen of elders op een hoger niveau sport kan beoefenen. Voor sportverenigingen ligt er een uitdaging om met name op de eerste twee aspecten in te zetten, het zorgen voor uitdagende sportmogelijkheden en zorgen dat sporters zichzelf kunnen blijven ontwikkelen op het door een sporter gewenste niveau. Dit laatste is van belang om te vermelden omdat uit de Sportersmonitor 2013 blijkt dat te prestatief sporten af kan schrikken (GFK, 2013).

Op basis van de bevindingen van het onderzoek lijkt het zo te zijn dat in grote verenigingen de band met het team in verhouding sterker is dan de band met de vereniging. Dit kan worden verklaard doordat men veel optrekt met de mensen uit het team of groep en men minder contact heeft met de andere leden van de vereniging. Het gevolg hiervan kan zijn dat wanneer het team uit elkaar valt, de leden de vereniging verlaten. Om mensen te binden is het van belang om een clubgevoel te creëren. Dit kan door mensen in contact te brengen met elkaar, bijvoorbeeld door middel van een toernooi of feest. Verder is het van belang dat mensen het gevoel hebben dat zij deel uit maken van de vereniging. Hierbij is het geven van erkenning en waardering van belang. Hierbij gaat het niet alleen om persoonlijk contact. Een signaal van erkenning kan ook afgegeven worden door lagere teams niet altijd op een achteraf veld of in een zaal achteraf te laten spelen. Door hen ook eens op het hoofdveld te laten spelen geeft de vereniging een signaal af dat iedereen er toe doet, ook de lager spelende teams.

Literatuurlijst

- Beer, P. De (2004). Individualisering zit tussen de oren. In: J. W. Duyvendak & M. Hurenkamp (2004). *Kiezen voor de kudde. Lichte gemeenschappen en de nieuwe meerderheid* (pp.18-36). Amsterdam: Uitgeverij Van Genneep.
- Boessenkool, J., Lucassen, J., Waardenburg, M. & Kemper, F. (2011). *Sportverenigingen: tussen tradities en ambities*. Nieuwegein/ 's-Hertogenbosch: Arko Sports Media/ W.J.H. Mulier Instituut.
- Boomen, M. van den (2004). Virtuele banden en netwerkeffecten. In: J.W. Duyvendak & M Hurenkamp (2004). *Kiezen voor de kudde. Lichte gemeenschappen en de nieuwe meerderheid* (pp.137-151). Amsterdam: Uitgeverij Van Genneep.
- Bottenburg, M. van (2013). The end of membership as we know it. *Onderzoeksvoorstel NWO Programma Sport Meedoen*. Utrecht: Universiteit Utrecht/Hogeschool Utrecht.
- Bottenburg, M van (2004). Individueel en collectief gedrag in de sport. In: J.W. Duyvendak & M. Hurenkamp (2004). *Kiezen voor de kudde. Lichte gemeenschappen en de nieuwe meerderheid* (pp. 85-103). Amsterdam: Uitgeverij Van Genneep.
- Cashmore, E. (1990). *Making sense of sports*. New York: Routledge.
- Dekker, P. (2002). *De oplossing van de civil society. Over vrijwillige associaties in tijden van vervagende grenzen*. Inaugurele rede, Katholieke Universiteit Brabant. Den Haag: SCP.
- Dom, L. (2005). Het Nut van Giddens' Structuratietheorie voor Empirisch Onderzoek in de Sociale Wetenschappen. *Mens & Maatschappij*, 80 (1), 69-91.
- Dool, R. van den, Elling, A. & Hoekman, R. (2009). *Sportersmonitor 2008*. 's Hertogenbosch: W. J. H. Mulier Insituut.
- Duyvendak, J. W. & Hurenkamp, M. (2004). *Kiezen voor de kudde. Lichte gemeenschappen en de nieuwe meerderheid* (pp.18-36). Amsterdam: Uitgeverij Van Genneep.
- Egdom, H. van, Houselt, C., Mercus, P. & Veerman, H. (2011). *Vernieuwen. Binden. Inspireren. De resultaten van Proeftuinen Nieuwe Sportmogelijkheden*. Deventer:...daM uitgeverij.
- Elling, A. (2004). "We zijn vrienden in het veld". Grenzen aan sociale binding en 'verbroedering' door sport. *Pedagogiek*, 24 (4), 342-360.
- GFK (2013). *Sportersmonitor 2012*. Arnhem: NOC*NSF.
- InSites Consulting (2011). *Boeien en binden. De invloed van sociale binding op sportparticipatie*. Arnhem: NOC*NSF.

- KNAW (2006). Samenleven en samenwerken. Een toekomst voor de Nederlandse sociologie. In: Bottenburg, M. van (2013). *The end of membership as we know it*. Onderzoeksvoorstel NWO Programma Sport Meedoen. Utrecht: Universiteit Utrecht/Hogeschool Utrecht.
- Leemrijse, C. J. & Veenhof, C (2012). *Denken en Doen, bridgend de eenzaamheid te lijf*. Factsheet. Utrecht: NIVEL.
- Liefbroer, A. C. & Dykstra, P. A. (2000). *Levenslopen in verandering*. Den Haag: Sdu Uitgevers.
- Mulier Instituut (z.j.). Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO). Geraadpleegd op 20 juni 2013. Afkomstig van: http://www.mulierinstituut.nl/projecten/monitoringprojecten/richtlijn-sportdeelname-onderzoek-rso_.html.
- NOC*NSF (2012). *Sport inspireert! Sportagenda 2016 (727)*. Arnhem: NOC*NSF.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone. The collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Schnabel, P. & Hart, J. de (2008). Sociale cohesie: het thema van dit Sociaal en Cultureel Rapport. P. Schnabel, R. Bijl & J. de Hart (red.) *Betrekkelijke betrokkenheid. Studies in sociale cohesie. Sociaal en Cultureel Rapport 2008* (pp. 11-29). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Schnabel, P. (2004). Het zestiende Sociaal Cultureel Planbureau kijkt zestien jaar voorruit. In: Sociaal Cultureel Planbureau. *In het zicht van de toekomst. Sociaal en Cultureel Rapport 2004* (pp. 45-90). Den Haag: SCP.
- Seippel, O. (2002). Sport and Social Capital. *Acta Sociologica*, 49 (2), 169-183. DOI: 10.1177/00011699306064771.
- Smink, K. & Veldhoven, N. van (2011). *NOC*NSF ledental over 2010*. Papendal: NOC*NSF.
- Smith, J. O. (2012). Reflections on using life history to investigate women teachers' aspirations and career decisions. *Qualitative Research*, 12 (4), 486-503. DOI: 10.1177/1468794111433090.
- Veldheer & Bijl (2011). *Actuele maatschappelijke ontwikkelingen 2010. Een bijdrage aan het waarderen en selecteren van informatie ten behoeve van toekomstige archieven*. Den Haag: SCP.
- Stokvis, R. (2011). *De sportwereld. Een inleiding* (pp. 90-103). Nieuwegein: ARKO Sports Media.
- Tay, L. & Diener, E. (2011). Needs and Subjective Well-Being around the world. *Journal of Personality and social Psychology*, 101 (2), 354-365. DOI: 10.1037/a0023779.
- Tiessen-Raaphorst, A. (2010). Sportdeelname. In: A. Tiessen-Raaphorst, D. Verbeek, J. de Haan & K. Breedveld (red). *Sport een leven lang. Rapportage sport 2010* (pp. 47-68). Den Haag: SCP.

Verlaat, M. van't (2011). Marktgerichte sportbonden: een paradox? Onderzoek naar de achtergronden en gevolgen van de toepassing van een marktbenadering door Nederlandse sportbonden. Oisterwijk: BOXPress.

Vermeulen, J. & Verweel, P. (2009). Participation in sport: bonding and bridging as identity work. *Sport in Society*, 12 (9), 1206-1219. DOI: 10.1080/17430430903137886.

Verweel, P., Janssens, J. & Roques, C. (2005). Kleurrijke zuilen. Over de ontwikkeling van sociaal kapitaal door allochtonen in eigen en gemengde sportverenigingen. *Vrijetijdstudies* 4, 7-21.

Weick, K. E. (1995). *Sensemaking in Organizations*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Bijlage

Bijlage I - Topiclist

Bijlage I - Topiclist

Introduceren

- Kennismaken/introduceren
- Toestemming vragen voor opnemen interview
- Onderzoek inleiden
- Doel en opbouw van het interview
- Verwerking van interview/data

Levensfase

- Hoe ziet je leven er op dit moment uit?
- Afgeronde opleiding/studie, werk, carrière, partner, woonplaats

Sportverleden

- Welke sport(en) heb je in het verleden beoefend?
- In welk verband heb je deze sport(en) beoefend?
- Hoe ben je in aanraking gekomen met de sport(en) en club/vereniging?

Binding sportvereniging

- Hoe ben je in aanraking gekomen met de sport?
- Hoe ben je in aanraking gekomen met de vereniging/club?
- Waarom sport je bij deze vereniging?
- Waarom blijf je bij deze vereniging sporten?
- Waarom zou je stoppen bij deze vereniging?

Ideale sportvereniging

- Hoe ziet jouw ideale sportvereniging eruit?
- Waar let je op bij de keuze van een sportvereniging?

Afsluiten

- Bedanken voor tijd en informatie
- Aanvullende vragen contact opnemen?